منتخب احادیث حج

سید علی قاضی عسکر

بسم الله الرحمن الرحیم

منتخب احادیث حج

نویسنده:

علی قاضی عسکر

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

منتخب احادیث حج

مشخصات کتاب

سرشناسه : قاضی عسکر، علی، - ۱۳۲۵

عنوان و نام پدیدآور : منتخب احادیث حج/ علی قاضی عسکر

مشخصات نشر : تهران: مشعر، ۱۳۸۱.

مشخصات ظاهری : ۹۶ ص؛ ۱۱ X۲۰س‌م

شابک : ۹۶۴-۷۶۳۵-۱۳-۰۳۴۵۰۰ریال ؛ ۹۶۴-۷۶۳۵-۱۳-۰۳۴۵۰۰ریال

وضعیت فهرست نویسی : فهرستنویسی قبلی

یادداشت : چاپ دوم: پائیز ۱۳۸۲؛ ۴۵۰۰ ریال

یادداشت : کتابنامه به‌صورت زیرنویس

موضوع : حج -- احادیث

موضوع : احادیث شیعه -- قرن ۱۴

رده بندی کنگره : BP۱۴۱/۵ /ح۲۷ق۲ ۱۳۸۱

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۸

شماره کتابشناسی ملی : م۸۱-۱۹۶۶۸

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

ص: ۴

ص: ۵

ص: ۶

ص: ۷

ص: ۸

ص: ۹

ص: ۱۰

پیشگفتار

ص: ۱۱

یا ربّ این کعبه مقصود تماشاگه کیست که مغیلان طریقش گل و نسرین من است

حافظ

حج در لغت به معنای قصد و در اصطلاح آهنگ خانه خدا کردن، و یکی از آیین‌های مهمّ دینی مذهبی مسلمانان است. مغناطیس کعبه همه ساله میلیون‌ها مسلمان را از گوشه و کنار جهان به سوی خود جذب می‌کند تا با انجام اعمال و مناسک و رعایت یک سلسله مقررات ویژه، در یک عملیّات تمرینی، برای تحقق زندگی توحیدی شرکت کنند و قدرت و عظمت اسلام را در برابر دید جهانیان به نمایش بگذارند.

در این همایش عظیم، مسلمانان با نژادها و رنگ‌های گوناگون، کنار کعبه گردهم می‌آیند تا از رهگذر آشنایی با یکدیگر، به توحید کلمه و همبستگی و اتحاد جوامع اسلامی دست یابند.

حج جلوه‌گاه معنویت، شور و شعور، تعبد و بندگی،

ص: ۱۲

شهامت و ایثار، وحدت و ذکر و بالأخره ارتباط و پیوند با خدا است. از این رو توفیق انجام چنین سفری، فرصتی مغتنم برای خداجویان است تا از نظر روحی و اخلاقی خود را پالایش نموده، دگرگونی و تحوّل سازنده‌ای در جان و روح آنان پدید آید.

در آموزه‌های رسول خدا صلی الله علیه و آله و پیشوایان دینی، نکات آموزنده فراوانی وجود دارد که می‌تواند زائران وادی نور را در بهره برداری هرچه بیشتر از فرصت‌ها یاری دهد. در این آموزه‌ها به حاجیان توصیه شده است تا پیش از سفر، از گناهان فاصله گرفته، جان خود را با آب توبه بشویند، هزینه‌های سفر را از مال حلال و پاک تأمین نمایند، با خویشان و بستگان و دوستان و همسایگان خداحافظی نموده، حلالیت بطلبند و پس از جلب رضایت آنان، گام در این راه بگذارند. سفر را با نام و یاد خدا و با هدف خداخواهی و خداجویی آغاز کنند و در طول سفر نیز از گناه و نافرمانی پروردگار دوری جسته، مراقب خود باشند و ....

این دستور العمل‌ها و عمل به آن‌ها، موجب می‌شود تا در حاجی یک تحول و دگرگونی اساسی پدید آید و در نتیجه از گذشته احیاناً غلط و نادرست خویش فاصله گرفته، خود را برای یک زندگی صحیح و اسلامی آماده سازند.

ص: ۱۳

خانه کعبه خانه دل‌هاست ساحت قدس و جلوه گاه خداست

نیکبخت آن که همچو پروانه در طواف است گرد آن خانه

در روایات، هدف از حج ایجاد فلاح و رستگاری و تحوّل روحی و اخلاقی در زائران و نزدیک شدن آنان به خداوند ذکر شده است.

اگر حج گزاران با هدف تحوّل روحی و اخلاقی و اصلاح خود، گام در این مسیر الهی بگذارند، با توجّه به جمعیّت انبوهی که همه ساله به عمره و حج مشرف می‌شوند، بی‌شک این تحوّل به خانواده‌ها و جامعه نیز منتقل خواهد شد.

هر مسلمانی که به حج می‌رود، اگر تصمیم بگیرد که در طول سفر و هنگام بازگشت، اخلاق اسلامی را مراعات نموده، از کارهای حرام بپرهیزد و واجبات دینی را آن گونه که خداوند می‌خواهد انجام دهد و همین فکر و اندیشه را به فرزندان و خویشان و دوستان و همکاران خود نیز منتقل کند، قطعاً در جامعه تحوّل اخلاقی مهمّی رخ خواهد داد و دشمنان در تهاجم فرهنگی خود ناکام خواهند شد.

مجموعه حاضر، بخشی از آموزه‌هایی است که معصومان علیهم السلام به عنوان راهنمایی زائران خانه خدا بیان

ص: ۱۴

فرموده‌انـد. امیـد است بـا عمـل به آن، خود را به حضـرت حق نزدیک و از برکات و نورانیت این سـفر الهی و معنوی کاملًا بهره‌مند گردند.

ای خدای مقصد و مقصود من ای تو هم سودای من هم سود من

خواب و بیداری من از بهر تو است الفت و آزادی‌ام در شهر تو است

من ندارم حاجتی جز روی تو من نجویم مقصدی جز کوی تو

از تو غیر از تو ندارم حاجتی جز به ذکر تو نبینم راحتی

تشنه‌ام سیرابیم در دست تو است تابش و بینائیم پابست تو است

خسته‌ام آسایش جانم تویی درد دارم درد و درمانم تویی

سیّدعلی قاضی‌عسکر

معاون آموزش و پژوهش بعثه مقام معظّم رهبری

ص: ۱۵

وجوب حج

قال علی علیه السلام:

«فَرَضَ عَلَيْكُمْ حَجَّ بَيْتِهِ الْحَرَامِ الَّذِی جَعَلَهُ قِبْلَةً لِلْأَنَامِ». (۱)

«خداوند حجّ خانه با احترام خویش را که قبله مردمانش قرارداده است، بر شما واجب گردانید.»

قال علی علیه السلام:

«فَرَضَ حَجَّهُ وَأَوْجَبَ حَقَّهُ وَكَتَبَ عَلَيْكُمْ وِفادَتَهُ فَقَالَ سُبْحَانَهُ: وَ لِلَّهِ عَلَی النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَ مَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِیٌّ عَنِ الْعالَمِينَ

(۲) .

«خداوند حجّ را واجب و ادای حقّ آن را لازم و زیارتش را بر شما مقرّر ساخت، پس فرمود:

۱- نهج‌البلاغة: خ ۱

۲- وسائل الشیعه: ۱۱/ ۱۵- نهج البلاغه: خ ۱

در نهج البلاغه «فَرَضَ حَقَّهُ وَ أَوْجَبَ حَجَّهُ ...» آمده است.

ص: ۱۶

حقّ خداونـد بر مردمانی که توان رسـیدن به آن خانه را دارنـد، آن است که حجّ خانه خدا را بجای آورند و آن کس که کفر پیشـه کند، پس همانا خدای از تمامی جهانیان بی‌نیاز است.

فلسفه حجّ

قال علی علیه السلام:

«جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ عَلامَةً لِتَوَاضُعِهِمْ لِعَظَمَتِهِ وَاذعانَهُمْ لِعِزَّتِهِ». (۱)

«خداوند حجّ را نشانه قرار داد تا بندگان در برابر عظمت او فروتنی نموده، به عزّت و بزرگواری پروردگار اعتراف کنند.»

قال عَلیّ علیه السلام:

«جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ لِلْإِسْلامِ عَلَماً وَ لِلْعَائِذِينَ حَرَماً». (۲)

«خداوند حجّ و کعبه را نشان و پرچمی برای اسلام قرار داد و برای پناه آورندگان، آنجا را خانه امن ساخت ...»

۱- نهج البلاغه، خ ۱

۲- وسائل‌الشیعهٔ: ۱۱/ ۱۵- نهج البلاغه: خ ۱

ص: ۱۷

حج وسیله تقویت دین

قال عَلِیّ علیه السلام:

«وَ الْحَجَّ تَقْوِیَهًٔ لِلدِّینِ». (۱)

«خداوند حج را وسیله تقویت دین قرار داد.»

حج آرام بخش دل‌ها

قال الباقر علیه السلام:

«الحَجُّ تَسْکِینُ القُلُوبُ». (۲)

«حجّ آرامش بخش دلها است.»

تارک حج

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

«مَنْ مَاتَ وَ لَمْ یَحُجَّ فَلْیَمُتْ إنْ شَاءَ یَهُودِیّاً وَ إِنْ شَاءَ نَصْرَانِیّاً». (۳)

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

هر کس حجّ به جای نیاورده بمیرد [به او گفته شود] اگر خواهی یهودی بمیر و اگر خواهی نصرانی.

۱- نهج البلاغه: خ ۱

۲- بحار الانوار: ۷۵/ ۱۸۳

۳- مستدرک الوسائل: ۸/ ۱۸- محجّهٔ البیضاء: ۲/ ۱۴۵

ص: ۱۸

همین مضـمون در روایت دیگری از ششمین پیشوا، حضرت امام صادق علیه السلام نقل شده است. (۱) این روایات بیانگر اهمّیت و جایگاه والای حج در اسلام است به گونه‌ای که تارک این فریضه مهمّ، چونان انسان مسلمان خارج شده از دین به شمار می‌آید.

حج و رستگاری

از امام باقر علیه السلام پرسیدند:

حج را چرا حجّ نامگذاری کردند؟

«قَالَ حَجَّ فُلانٌ أیْ أَفْلَحَ فُلانٌ». (۲)

«فرمود: فلان کس حجّ کرد یعنی رستگار شد.»

ارزش حج

محمّد بن مسلم گوید:

امام باقر علیه السلام یا امام صادق علیه السلام (۳) فرمود:

«وَدَّ مَنْ فِی الْقُبُورِ لَوْ أَنَّ لَهُ حَجَّهً وَاحِدَهً بِالدُّنْیا وَ مَا فِیهَا». (۴)

۱- محجّهٔ البیضاء: ۲/ ۱۴۵

۲- وسائل الشیعهٔ: ۱۱/ ۱۰۳- علل الشرایع: ۴۱۱/ ۱

۳- تردید از راوی است.

۴- وسائل الشیعهٔ: ۱۱/ ۱۱۰- تهذیب الاحکام: ۵/ ۲۳

ص: ۱۹

«مردگان در گورهایشان آرزو می‌کنند:

کاش دنیا و آنچه در دنیا هست را داده و به جای آن پاداش یک حج به آنها داده می‌شد.»

حق حج

قال الإمام زَیْنُ العابِدِین علیه السلام فِی رِسالَهِٔ الحُقُوق:

«حَقُّ الْحَجِّ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ وِفَادَهٌٔ إِلَی رَبِّکَ وَفِرَارٌ إِلَیْهِ مِنْ ذُنُوبِکَ وَ فِیهِ قَبُولُ تَوْبَتِکَ وَقَضَاءُ الْفَرْضِ الَّذِی أَوْجَبَهُ اللَّهُ تَعَالَی عَلَیْکَ». (۱)

امام سجّاد علیه السلام زینت عبادت کنندگان در رساله حقوق فرمود:

«حقّ حجّ بر تو آن است که بدانی، حجّ وارد شدن به محضر ربّ و پرورش دهنده تو است، و گریختن از گناهانت به سوی او است، و در حجّ توبه‌ات پذیرفته می‌شود، و ادای تکلیفی است که خداوند آن را بر تو

۱- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۶۲۰/ ۳۲۱۴

ص: ۲۰

واجب گردانیده بود.»

خداجویی

قال الصادق علیه السلام:

«مَنْ حَجَّ يُرِيدُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لا يُرِيدُ بِهِ رِيَاءً وَ لا سُمْعَةً غَفَرَ اللَّهُ لَهُ الْبَتَّةَ». (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

«کسی که حجّ انجام دهد و خدا را اراده کند و قصد ریا و شهرت‌طلبی نداشته باشد قطعاً خداوند او را خواهد بخشید.

پاداش حجّ

قالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

«لَيسَ لِلْحِجَّةِ المَبْرُورَةِ ثَوابٌ الّا الجَنَّةَ» (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«حجّ مقبول پاداشی جز بهشت ندارد.»

تأثیر حج

هشام بن حکم گوید:

امام صادق علیه السلام فرمود:

۱- وسائل الشیعهٔ: ۱۱/ ۱۰۹- ثواب الاعمال: ۷۰/ ۲

۲- سنن ترمذی: ۳/ ۱۷۵/ ۸۱۹۰

ص: ۲۱

مَا مِنْ سَفَرٍ أَبْلَغَ فِی لَحْمٍ وَ لا دَمٍ وَ لا جِلْدٍ وَ لا شَعْرٍ مِنْ سَفَرِ مَکَّهَٔ وَ مَا أَحَدٌ یَبْلُغُهُ حَتَّی تَنَالَهُ الْمَشَقَّهُٔ. (۱)

هیچ سفری مانند سفر مکّه در گوشت و خون و پوست و موی انسان تأثیر نمی‌گذارد و هیچ کس جز با سختی و مشقت به آنجا نمی‌رسد.

نقش نیّت در حجّ

قَالَ الصَّادِقُ علیه السلام:

لَمَّا حَجَّ مُوسَی علیه السلام نَزَلَ عَلَیْهِ جَبْرَئِیلُ علیه السلام فَقَالَ لَهُ مُوسَی یَا جَبْرَئِیلُ ... ما لِمَنْ حَجَّ هَذَا الْبَیْتَ بِنِیَّهٍٔ صَادِقَهٍٔ وَ نَفَقَهٍٔ طَیِّبَهٍٔ؟ قَالَ: فَرَجَعَ إِلَی اللَّهِ عَزّوَجَلّ، فَأَوْحَی اللَّهُ تَعالی إِلَیْهِ؛ قُلْ لَهُ: أَجْعَلُهُ فِی الرَّفِیقِ الْأَعْلَی مَعَ النَّبِیِّینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِینَ وَ حَسُنَ أُولَئِکَ رَفِیقاً. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که موسی علیه السلام حج انجام داد جبرئیل بر وی

۱- الکافی: ۴/ ۲۶۲/ ۴۱

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۳۵/ ۲۸۷

ص: ۲۲

نازل شد، سپس موسی علیه السلام به او گفت:

ای جبرائیل:

برای کسی که حجّ این خانه را با نیّتی صادق و هزینه‌ای پاک به جای آورد چه پاداشی مقرّر شده است؟

جبرئیل بدون پاسخ به سوی خداوند عزّوجلّ بازگشت [و پاسخ آن را جویا شد] خداوند به او وحی کرده و فرمود:

به او بگو:

وی را در ملکوت اعلی همراه و همنشین با پیامبران و صدّیقان و شهیدان و صالحان قرار خواهم داد و اینها همراهان خوب و شایسته‌ای هستند.

ورود در نور

عبدالرَّحْمانِ بن سَمُرَهْ گوید:

روزی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله بودیم آن حضرت فرمود:

إِنّی رَأَیْتُ الْبارِحَهَ عَجائِبَ.

من دیشب شگفتی‌ها و عجائبی را دیدم!

ما گفتیم: ای رسول خدا، جان و خانواده و اولادمان فدایت باد چه دیدید؟ برای ما بگویید:

فقال: ...

رَأَیْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِی مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ ظُلْمَهٌ وَ

ص: ۲۳

مِنْ خَلْفِهِ ظُلْمَهٌ وَ عَنْ یَمِینِهِ ظُلْمَهٌ وَ عَنْ شِمَالِهِ ظُلْمَهٌ وَ مِنْ تَحْتِهِ ظُلْمَهٌ، مُسْتَنْقِعاً فِی الظُّلْمَهِ فَجَاءَهُ حَجُّهُ وَ عُمْرَتُهُ فَأَخْرَجَاهُ مِنَ الظُّلْمَهِ وَ أَدْخَلاهُ فِی النُّورِ .... (۱)

فرمود:

مردی از امّت خود را دیـدم که، از روبرو و پشت سـر و از سوی راست و چپ و از زیر پا، تاریکی وی را فراگرفته و غرق در ظلمت بود، در این حال حج و عمره او آمده، و وی را از ظلمت و تاریکی رها ساخته، در نور وارد کردند.

ورود به محضر حقّ

قالَ عَلِیٌّ علیه السلام:

الْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ وَفْدُ اللَّهِ، وَ حَقٌّ عَلَی اللَّهِ أَنْ یُکْرِمَ وَفْدَهُ وَ یَحْبُوَهُ بِالْمَغْفِرَهِ. (۲)

علی علیه السلام فرمود:

حج گزار و عمره گزار، واردشدگان بر خداوند

۱- أمالی صدوق: ۳۰۱/ ۳۴۲- مستدرک الوسائل: ۸/ ۳۹

۲- وسائل الشیعه: ۴/ ۱۱۶- تحف العقول: ۱۲۳

ص: ۲۴

می‌باشند و بر خدا است که وارد شده بر خود را گرامی داشته، او را مشمول مغفرت و آمرزش خویش قرار دهد.

میزبانی خداوند

قال الصّادق علیه السلام:

إنَّ ضَیْفَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ رَجُلٌ حَجَّ وَ اعْتَمَرَ فَهُوَ ضَیْفُ اللَّهِ حَتَّی یَرْجِعَ إِلَی مَنْزِلِهِ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

مردی که حج یا عمره انجام دهد میهمان خدا است و تا زمانی که به منزل خود بازگردد در این میهمانی قرار دارد.

حج و جهاد

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

جِهادُ الْکَبیرِ والصَّغیرِ والضَّعیفِ والْمَرأَةِ الْحَجُّ والْعُمْرَةُ. (۲)

۱- خصال: ۱۲۷- وسائل الشیعه: ۱۴/ ۵۸۶

۲- سنن نسائی: ۵/ ۱۱۴

ص: ۲۵

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

جهاد بزرگ و کوچک، زنان و افراد ناتوان حج و عمره است.

حج برتر از عمره

رسول خدا صلی الله علیه و آله به عثمان بن أبی العاص فرمود:

اعْلَمْ انَّ الْعُمْرَةَ هِیَ الْحَجُّ الأصْغَرُ، وَانَّ عُمْرَةً خَیْرٌ مِنَ الدُّنْیا وما فیها وَحَجَّةً خَیْرٌ مِنْ عُمْرَةٍ. (۱)

بدان عمره همان حج اصغر است. و همانا یک عمره از دنیا و آنچه در آن است بهتر و بالاتر است. و نیز بدان که حج از عمره برتر و بهتر است.

ریزش گناهان

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

ایُّ رَجُلٍ خَرَجَ مِنْ مَنزِلِه حاجّاً اوْ مُعْتَمِراً، فکُلَّما رَفَعَ قَدَماً وَوَضَعَ قَدَماً، تَناثَرَتِ الذُّنُوبُ مِنْ بَدَنِهِ کَما یَتَناثَرُ الْوَرَقُ

۱- معجم الکبیر طبرانی: ۹/ ۴۴/ ۸۳۳۶

ص: ۲۶

مِنَ الشَّجَرِ، فَاذا وَرَدَ الْمَدینَهَ وصافَحَنی بِالسَّلامِ، صافَحَتْهُ المَلائِکَهُ بِالسَّلامِ، فَاذا وَرَدَ ذَالْحُلَیْفَهَ واغْتَسَلَ، طَهَّرَه اللّهُ مِنَ الذّنُوبِ، وَإذا لَبِسَ ثَوْبَیْنِ جَدیدَیْنِ، جَدَّدَ اللّهُ لَهُ الْحَسَناتِ واذا قالَ: لَبَّیْکَ اللّهُمَّ لَبَّیْکَ، أَجابَهُ الرَّبُّ عَزَّوَجَلّ: «لَبَّیْکَ و سَعْدَیْکَ، اسْمَعُ کَلامَکَ و انْظُرُ الَیْکَ، فَاذا دَخَلَ مَکَّهَ وطافَ و سَعی بَیْنَ الصَّفا والْمَروَهَ وَصَلَ اللّهُ لَهُ الْخَیْراتِ .... (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هرمردی که‌برای‌حج یاعمره از منزل خود بیرون رود، پس هر قدمی که برمی‌دارد و به زمین می‌گذارد، گناهان از بدن او فرو می‌ریزند، همان‌گونه که برگ از درخت.

پس آن گاه که وارد مدینه شده و به وسیله سلام با من مصافحه کند، فرشتگان به وسیله سلام به او دست داده، مصافحه‌می‌کنند. وآن‌گاه که‌واردذوالحلیفه (مسجد شجره) گردیده و غسل کند، خداوند وی را از گناهان پاک گرداند.

و آنگاه که دو جامه جدید احرام را بر تن کند، خداوند پاداش‌ها و حسنات جدید به او عنایت می‌کند، و آن‌گاه که لبّیک اللّهم لبّیک گوید:

۱- الحجّ والعمره فی القرآن والحدیث: ۱۴۸/ ۳۲۵

ص: ۲۷

خداوند عزّوجل به او پاسخ می‌دهد:

لَبَّیْکَ وَسَعْدَیْکَ کلام و سخن تو را می‌شنوم، و به‌تو [با نظر عنایت] می‌نگرم، و آن گاه که وارد مکه شده، طواف و سعی بین صفا و مروه را انجام دهد، خداوند خیرات و خوبی‌ها را پیوسته بر او نازل کند ....

پذیرش دعا

قالَ رَسُولُ اللَّه صلی الله علیه و آله:

ارْبَعَةٌ لاتُرَدُّ لَهُمْ دَعْوَةٌ حَتَّی تُفْتَحَ لَهُمْ ابْوابُ السَّماءِ و تَصیرَ إلَی الْعَرْشِ:

الْوالِدُ لِوَلَدِهِ، والْمَظْلُومُ عَلی مَنْ ظَلَمَهُ، والْمُعْتَمِرُحَتّی‌یَرْجِعَ، والصَّائِمُ‌حَتَّی یُفْطِرَ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

چهارنفرند که‌دعای آنان‌برنمی‌گردد تا آن که درهای آسمان برای آنها گشوده شده و به عرش الهی برسد:

۱- دعای پدر برای فرزند

۲- دعای مظلوم علیه ظالم

۳- دعای عمره‌گذار تا زمانی که برمی‌گردد.

۴- دعای روزه‌دار تا هنگامی که افطار کند.

۱- کافی: ۲/ ۵۱۰/ ۶

ص: ۲۸

دستیابی به دنیا و آخرت

قالَ رَسُولُ اللَّه صلی الله علیه و آله:

مَنْ ارادَ الدُّنْیا والآخِرَةَ فَلْیَؤُمَّ هذَا البَیْتَ، فَما أتاهُ عَبْدٌ یَسْأَلُ اللَّهَ دُنْیا الّا أَعْطاهُ اللَّهُ مِنْها، ولا یَسْأَلُهُ آخِرَةً الّا ادَّخَرَ لَهُ مِنْها. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هرکس دنیا و آخرت را می‌خواهد، آهنگ این خانه کند، همانا بنده‌ای به آن‌جا نیامده و از خداوند دنیا را نخواسته مگر آنکه بدان دست یافته و خداوند حاجت او را برآورده ساخته است، و نیز از خداوند آخرت را طلب نکرده مگر آن‌که پذیرش این درخواست را برای وی ذخیره کرده است.

حج آگاهانه

قالَ رَسُولُ اللَّه صلی الله علیه و آله فی خُطْبَتِهِ یَوْمَ الْغَدیر:

مَعاشِرَ النَّاسِ، حُجُّوا الْبَیْتَ بِکَمالِ الدّینِ والتَّفَقُّه، ولاتَنْصَرِفُوا عَنِ الْمَشاهِدِ الَّا بِتَوْبَةٍ واقْلاعٍ. (۲)

۱- مسند الامام زید: ۱۹۷

۲- الحج والعمرة فی القرآن و الحدیث، ۲۵۷/ ۷۱۸

ص: ۲۹

رسول خدا صلی الله علیه و آله در خطبه روز غدیر فرمود:

ای مردم، خانه خدا را با بصیرت و دینداری کامل زیارت کنید واز آن مکان‌ها جز با توبه و رهاشدن از گناه باز نگردید.

شرط حضور

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام کَانَ أَبِی یَقُولُ:

مَنْ أَمَّ هَذَا الْبَیْتَ حَاجّاً أَوْ مُعْتَمِراً مُبَرَّأً مِنَ الْکِبْرِرَجَعَ مِنْ ذُنُوبِهِ کَهَیْئَةِ یَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

پدرم امام باقر علیه السلام پیوسته می‌فرمود: کسی که برای حج یا عمره قصد این خانه کند، در حالی که از کبر و خودپسندی بری باشد، از گناهان پاک می‌شود همانند روزی که از مادر متولّد شده است.

برکات حج

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: قَالَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام:

حُجُّوا وَ اعْتَمِرُوا، تَصِحَّ أَبْدَانُکُمْ، وَ تَتَّسِعْ

۱- کافی: ۴/ ۲۵۲/ ۲

ص: ۳۰

أَرْزَاقُکُمْ، وَ تُکْفَوْا مَؤُوناتِ عِیَالِکُمْ، وَقَالَ:

الْحَاجُّ مَغْفُورٌ لَهُ وَمَوْجُوبٌ لَهُ الْجَنَّهُ، وَمُسْتَأْنَفٌ لَهُ الْعَمَلُ، وَمَحْفُوظٌ فِی أَهْلِهِ وَ مَالِهِ. (۱)

از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود:

[پـدرم] علی بن الحسـین علیه السـلام فرمود: حـج و عمره به جای آورید تا بدن‌های شـما سالم، روزی‌های شـما افزون، و هزینه‌های خانواده [و زندگی] شما تأمین گردد.

امام همچنین فرمودند:

حاجی آمرزیده می‌شود، بهشت بر او واجب می‌گردد، نامه عمل او از نو نوشته می‌شود و مال و خانواده‌اش در امان می‌مانند.

حجّ مردود

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ علیه السلام قَالَ:

مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ أَرْبَعٍ لَمْ یُقْبَلْ مِنْهُ فِی أَرْبَعٍ: مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ غُلُولٍ أَوْ رِبًا أَوْ خِیَانَهٍ أَوْ سَرِقَهٍ لَمْ یُقْبَلْ مِنْهُ فِی زَکَاهٍ وَ لا صَدَقَهٍ وَ لا حَجٍّ وَ لا عُمْرَهٍ. (۲)

۱- کافی: ۴/ ۲۵۲/ ۱

۲- امالی صدوق: ۴۴۲- وسائل الشیعه: ۱۱/ ۱۴۵

ص: ۳۱

امام باقر علیه السلام فرمود:

کسی که از چهار طریق مال و پولی به دست آورد.

[هزینه کردن آن] در چهار چیز پذیرفته نشود:

کسی که پولی را از راه آلودگی و فریب، ربا، خیانت و دزدی به دست آورد [مصرف آن] در زکاة، صدقه و حج و عمره پذیرفته نگردد.

حج با مال حرام

قال أبو جعفر علیه السلام:

لا یَقْبَلُ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ حَجّاً ولا عُمْرَةً مِنْ مالٍ حرام. (۱)

امام باقر علیه السلام فرمود:

خداوند حج و عمره گزاردن با مال حرام را نمی‌پذیرد.

اخلاق حاجی

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ علیه السلام قَالَ:

مَا یُعْبَأُ مَنْ یَسْلُکُ هَذَا الطَّرِیقَ إِذَا لَمْ یَکُنْ

۱- بحارالانوار: ۹۳/ ۱۲۰

ص: ۳۲

فِيهِ ثَلاثُ خِصَالٍ: وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِى اللَّهِ، وَحِلْمٌ يَمْلِكُ بِهِ غَضَبَهُ، وَ حُسْنُ الصُّحْبَةِ لِمَنْ صَحِبَهُ. (۱)

امام باقر علیه السلام فرمود:

کسی که به حج می‌رود و این راه را طیّ می کند اگر سه خصلت در وی نباشد مورد عنایت و توجه قرار نمی گیرد:

۱- ورع و پارسائی که او را از گناه باز دارد.

۲- صبروبردباری که بتواند خشم خود را در اختیار گیرد.

۳- خوش رفتاری با همراهان.

حج موفق

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

مَنْ حجَّ أوِ اعْتَمَرَ فَلَمْ يَرْفَثْ وَلَمْ يَفسُقْ يَرْجِع كَهَيئَةِ يَوْمٍ وَلَدَتْهُ امُّهُ. (۲)

کسی که حج یا عمره انجام دهد و در آن گناه و فسقی مرتکب نگردد، برمی گردد، همانند روزی که از مادر متولد شده است.

۱- کافی: ۴/ ۲۸۶/ ۲

۲- سنن دارقطنی: ۲/ ۲۸۴

ص: ۳۳

اقسام حجّ

عَنْ أَبی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

الْحَجُّ حَجَّانِ: حَجٌّ لِلَّهِ، وَ حَجٌّ لِلنَّاسِ، فَمَنْ حَجَّ لِلَّهِ کَانَ ثَوَابُهُ عَلَی اللَّهِ الْجَنَّهَ، وَ مَنْ حَجَّ لِلنَّاسِ کَانَ ثَوَابُهُ عَلَی النَّاسِ یَوْمَ الْقِیَامَهِ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

حج بر دو نوع است:

حج برای خدا و حج برای مردم، پس آن کس که برای خدا حج گزارد پاداشش را از خدا بهشت می گیرد.

و آن کس که برای مردم حج می گذارد پاداشش در روز قیامت بر عهده مردم است.

اقسام حاجیان

معاویهٔ بن عَمار گوید:

امام صادق علیه السلام فرمود:

الْحَاجُّ یَصْدُرُونَ عَلَی ثَلاثَهِ أَصْنَافٍ:

فَصِنْفٌ یَعْتِقُونَ مِنَ النَّارِ، وَ صِنْفٌ یَخْرُجُ مِنْ ذُنُوبِهِ کَیَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ، وَصِنْفٌ یُحْفَظُ

۱- ثواب الاعمال: ۷۴/ ۱۶

ص: ۳۴

فِی أَهْلِهِ وَ مَالِهِ، فَذَلِکَ أَدْنَی مَا یَرْجِعُ بِهِ الْحَاجُّ. (۱)

حاجیان به سه دسته تقسیم می‌شوند:

یک دسته از آتش دوزخ رهایی می‌یابند، و دسته دیگر از گناهان پاک می‌شوند همانند روزی که مادر آن‌ها را بزاد، و دسته سوم خاندان و مال آنها ایمن و بیمه شود و این کمترین پاداشی است که حاجیان دریافت می کنند.

حاجیان نا موفّق

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

یَأتی عَلَی النّاسِ زَمانٌ یَحُجُّ أغنِیاءُ أمَّتی لِلنُّزهَهِ، وأوْساطُهُمْ لِلتِجارهِ، وقُرّاؤُهُمْ للریّاءِ والسُّمْعَهِ وفُقَرائُهُم لِلمسألهِ. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

زمانی بر مردم خواهد آمد که: ثروتمندان امت من برای تفریح و خوشگذرانی، و قشر میانه برای داد و ستد

۱- تهذیب الأحکام: ۵/ ۲۱/ ۵۹

۲- تاریخ‌بغداد: ۱۰/ ۲۹۶- الحجّ والعمرهٔ فی‌الکتاب‌والسنّهٔ: ۲۴۴/ ۶۷۲

ص: ۳۵

و قاریان برای ریا و شهرت و فقیران برای درخواست به حج می‌روند.

سلوک با همسفران

قال الصادق علیه السلام:

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام:

وَطِّنْ نَفْسَکَ عَلَی حُسْنِ الصِّحَابَهِٔ لِمَنْ صَحِبْتَ فِی حُسْنِ خُلْقِکَ، وَ کُفَّ لِسَانَکَ، وَ اکْظِمْ غَیْظَکَ، وَ أَقِلَّ لَغْوَکَ، وَ تَفْرُشُ عَفْوَکَ، وَ تَسْخُو نَفْسَکَ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

خویشتن را آماده ساز تا با هر کس همراه می‌شوی همنشینی خوب و خوش اخلاق باشی، زبانت را نگه دار و خشمت را فرو نشان، کار بیهود و بی‌فایده کم کن عفو و بخشش‌ات رابرای دیگران بگستران و سخی و گشاده دست باش.

آزار در راه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

مَنْ أَمَاطَ أَذًی عَنْ طَرِیقِ مَکَّهَٔ کَتَبَ اللَّهُ لَهُ

۱- کافی: ۴/ ۲۸۶/ ۳

ص: ۳۶

حَسَنَةً وَ مَنْ کَتَبَ لَهُ حَسَنَةً لَمْ یُعَذِّبْهُ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

کسی که در راه مکّه آزاری ببیند، خداوند برای او حسنه‌ای می‌نویسد، و کسی که خداوند برای او حسنه‌ای بنویسد، او را عذاب نمی کند.

مرگ در راه

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: مَنْ مَاتَ فِی طَرِیقِ مَکَّهَ ذَاهِباً أَوْ جَائِیاً أَمِنَ مِنَ الْفَزَعِ الْأَکْبَرِ یَوْمَ الْقِیَامَهِ. (۲)

عبداللّه بن سنان گوید:

امام صادق علیه السلام فرمود:

کسی که در راه رفتن یا بازگشتن از مکه بدرود حیات گوید، از ترس و هراس روز قیامت ایمن گردد.

انفاق در حج

قال الصّادق علیه السلام:

«دِرْهَمٌ فِی الْحَجِّ أَفْضَلُ مِنْ أَلْفَیْ أَلْفٍ فِیمَا

۱- کافی: ۴/ ۵۴۷/ ۳۴

۲- تهذیب الاحکام: ۵/ ۲۳/ ۶۸

ص: ۳۷

سِوَی ذَلِکَ مِنْ سَبِیلِ اللَّهِ». (۱)

«امام صادق علیه السلام فرمود:

یک درهم در راه حجّ هزینه کردن، بهتر و بالاتر از دو میلیون درهم است که در غیر حجّ در راه خدا هزینه شود.»

فلسفه احرام

عَنِ الرِّضَا علیه السلام:

فَانْ قالَ: فَلِمَ امِرُوا بِالإحْرام؟ قیل: لِان یَتَخَشَّعُوا قَبْلَ دُخُولِ حَرَمَ اللَّهِ عزّوجلّ وَ امْنِهِ وَ لِئَلّا یَلْهُوا وَ یَشْتَغِلُوا بِشَیْءٍ مِنْ أمْرِ الدُّنْیا وَزِینَتِهَا وَ لَذّاتِهَا وَ یَکُونُوا جادِّینَ فِیمَا هُمْ فِیهِ قَاصِدِینَ نَحْوَهُ، مُقْبِلِینَ عَلَیْهِ بِکُلِّیَّتِهِمْ، مَعَ مَا فِیهِ مِنَ التَّعْظِیمِ لِلَّهِ تَعالی وَ لِبَیْتِهِ، وَالتَّذَلُّلِ لِأَنْفُسِهِمْ عِنْدَ قَصْدِهِمْ إِلَی اللَّهِ تَعالی وَوِفَادَتِهِمْ إِلَیْهِ، رَاجِینَ ثَوَابَهُ، رَاهِبِینَ مِنْ عِقَابِهِ، مَاضِینَ نَحْوَهُ، مُقْبِلِینَ إِلَیْهِ بالذُّلِّ وَ الِاسْتِکَانَهِٔ وَ الْخُضُوعِ. (۲)

۱- تهذیب الأحکام: ۵/ ۲۲

۲- عیون اخبار الرضا: ۲/ ۲۵۸- وسائل‌الشیعه: ۱۲/ ۳۱۴

ص: ۳۸

امام رضا علیه السلام فرمود: اگر گویند: چرا مردم به احرام امر شده‌اند؟ پاسخ داده شود:

برای اینکه مردم پیش از ورود به حرم خـدا و جایگاه امن او خاشع و فروتن شونـد، و به چیزی از امور دنیا و لذت‌ها و زینت‌های آن خود را مشغول و سرگرم نکننـد، و برای کاری که آمده‌انـد و قصـد انجام آن را دارنـد صابر و شکیبا باشـند و با تمام وجود به آن بپردازنـد و به آن رو کننـد، علاوه بر اینها در احرام، تعظیم خداونـد و خانه او، تواضع و ذلت درونی قاصـدین او، و وارد شـدن بر او است، در حالی که امید پاداش از او دارند و از عقاب و مجازات او ترسناک‌اند، و با حالت فروتنی و تواضع و خواری رو به سوی او دارند.

ادب احرام

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام:

إِذَا أَحْرَمْتَ فَعَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَ ذِكْرِ اللَّهِ كَثِيراً، وَ قِلَّةِ الْكَلامِ إِلَّا بِخَيْرٍ، فَإِنَّ مِنْ تَمَامِ الْحَجِّ وَ الْعُمْرَةِ أَنْ يَحْفَظَ الْمَرْءُ لِسَانَهُ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ. (۱)

۱- کافی: ۴/ ۳۳۷/ ۳

ص: ۳۹

امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که محرم شدی، بر تو لازم است که باتقوا باشـی، خداوند را بسیار یاد کنی، جز به نیکی سخن نگویی، پس همانا درست و کامل شدن حج و عمره به آن است که انسان زبان خود را جز به نیکی باز نکند.

لبیک حقیقی

قالَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

ما مِنْ مُلَبٍّ یُلَبی الَّا لَبّی ما عَنْ یَمینِهِ وَشِمالِهِ مِنْ حَجَرٍ اوْ شَجَرٍ اوْ مَدَرٍ حَتَّی تَنْقَطِعَ الارْضُ مِن هاهُنا و هاهُنا. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هیچکس لبیـک نمی‌گویـد مگر آنکه از سوی راست و چپ، سـنگ و درخت و کلوخ بـا او لبیـک گوینـد، تـا آن‌جا که زمین را از اینجا و آنجا پشت سر گذارد.

شعار حجّ

قالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

أَتَانِی جَبْرَئِیلُ علیه السلام فَقَالَ:

انَّ اللَّهَ عَزَّوَجلَّ یَأْمُرُکَ انْ تَأْمُرَ أَصْحابَکَ

۱- سنن ابن ماجه: ۲/ ۹۷۵/ ۲۹۲۱

ص: ۴۰

أَنْ یَرْفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالتَّلْبِیَهْ فَإِنَّها شِعَارُ الْحَجِّ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

جبرئیل علیه السلام نزد من آمد و گفت: همانا خدای عزّوجل تو را فرمان می‌دهد که به یاران و اصحاب خود دستور دهی صدایشان را به لبیک گفتن بلند کنند زیرا آن شعار حج است.

ورود آگاهانه

قالَ الباقِرُ علیه السلام:

مَنْ دَخَلَ هذَا الْبَیْتَ عارِفاً بِجَمیع ما اوْجَبَهُ اللَّه عَلَیْهِ کانَ آمِناً فی الآخِرَهْ مِنَ الْعَذابِ الدَّائِمِ. (۲)

امام باقر علیه السلام فرمود:

هرکس داخل این خانه شود، و نسبت به همه آنچه خداوند بر او واجب فرموده آگاه باشد، از عذاب همیشگی روز قیامت ایمن خواهد بود.

۱- مستدرک الوسائل: ۹/ ۱۷۷- سنن دارمی: ۱/ ۴۶۲/ ۱۷۵۵

۲- عوالی اللّآلی: ۲/ ۸۴/ ۲۲۷

ص: ۴۱

ایمن از خشم خدا

عبداللّه بن سنان گوید:

از امام صادق علیه السلام پرسیدم: فرموده خداوند عزّوجلّ «

وَمَنْ دَخَلَهُ کانَ آمِناً (۱)

که هرکس داخل آن گردد در امان است، آیا مراد خانه است یا حرم؟

قَالَ: مَنْ دَخَلَ الْحَرَمَ مِنَ النَّاسِ مُسْتَجِیراً بِهِ فَهُوَ آمِنٌ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ .... (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هرکس از مردم داخل حرم شود و به آن جا پناه آورد از خشم خداوند در امان خواهد بود.

مکّه حرم خدا و رسول

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

مَکَّهُ حَرَمُ اللَّهِ وَ حَرَمُ رَسُولِهِ وَ حَرَمُ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ علیه السـلام، الصَّلاهُ فِیهَا بِمِائَهِ أَلْفِ صَلاهٍ، وَالدِّرْهَمُ فِیهَا بِمِائَهِ أَلْفِ دِرْهَمٍ، وَ الْمَدِینَهُ حَرَمُ اللَّهِ وَ حَرَمُ رَسُولِهِ وَ حَرَمُ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ- صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیْهِمَا-

---

۱- آل عمران: ۹۶

۲- کافی: ۴/ ۲۲۶/ ۱

ص: ۴۲

الصَّلاةُ فِيهَا بِعَشَرَةِ آلافِ صَلاةٍ وَ الدِّرْهَمُ فِيهَا بِعَشَرَةِ آلافِ دِرْهَمٍ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

مکّه حرم خداوند و حرم فرستاده او [محمّد بن عبداللَّه صلی الله علیه و آله] و حرم امیر مؤمنان علی بن ابی‌طالب علیه السلام است [یک رکعت] نماز در آن برابر با یک‌صد هزار نماز، و یک درهم انفاق در آن برابر با یک‌صد هزار درهم است. و مدینه حرم خدا و حرم رسول خدا صلی الله علیه و آله و حرم امیر مؤمنان علی بن ابی‌طالب علیه السلام است، نماز در آن ده هزار نماز و انفاق یک درهم در آن ده هزار درهم پاداش دارد.

آداب ورود به مسجد الحرام

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِذَا دَخَلْتَ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ فَادْخُلْهُ حَافِياً عَلَى السَّكِينَةِ وَ الْوَقَارِ وَ الْخُشُوعِ .... (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که به مسجد الحرام وارد شدی، با پای برهنه و با آرامش و متانت و خشوع داخل شو.

۱- کافی: ۴/ ۵۸۶/ ۱

۲- کافی: ۴/ ۴۰۱

ص: ۴۳

قصرهای بهشتی

قَالَ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ علیه السلام:

أَرْبَعَةٌ مِنْ قُصُورِ الْجَنَّةِ فِی الدُّنْیا: الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ، وَمَسْجِدُ الرَّسُولِ صلی الله علیه و آله، وَ مَسْجِدُ بَیْتِ الْمَقْدِسِ، وَمَسْجِدُ الْکُوفَهِْ. (۱)

علیّ بن ابی‌طالب علیه السلام فرمود:

چهار مکان از کاخ‌های بهشتی در دنیا است:

۱- مسجدالحرام، ۲- مسجد النّبی صلی الله علیه و آله، ۳- مسجد الاقصی، ۴- مسجد کوفه.

نماز در حرمین

عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ شَیْبَهًْ قَالَ:

کَتَبْتُ إِلَی أَبِی جَعْفَرٍ علیه السلام أَسْأَلُهُ عَنْ إِتْمَامِ الصَّلاهِْ فِی الْحَرَمَیْنِ، فَکَتَبَ إِلَیَّ: کَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله یُحِبُّ إِکْثَارَ الصَّلاهِْ فِی الْحَرَمَیْنِ فَأَکْثِرْ فِیهِمَا وَ أَتِمَّ. (۲)

ابراهیم بن شیبه گوید:

به امام باقر علیه السلام نامه نوشتم و از تمام بودن نماز در مکّه

۱- امالی طوسی: ۳۶۹- وسائل‌الشیعه: ۵/ ۲۸۲

۲- کافی: ۴/ ۵۲۴/ ۱

ص: ۴۴

و مدینه پرسیدم. امام در پاسخ مرقوم فرمود:

پیوسته رسول خدا صلی الله علیه و آله زیاد نماز گزاردن در مسجد الحرام و مسجد النّبی صلی الله علیه و آله را دوست می‌داشت، پس زیاد در آن دو مکان نماز بخوان و نمازت را نیز تمام بخوان.

نماز جماعت در مکّه

عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی نَصْرٍ، عَنْ أَبِی الْحَسَنِ علیه السلام قَالَ:

سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ یُصَلِّی فِی جَمَاعَةٍ فِی مَنْزِلِهِ بِمَکَّةَ أَفْضَلُ أَوْ وَحْدَهُ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَقَالَ: وَحْدَهُ (۱) .

احمد بن محمّد بن ابی‌نصر گوید:

از علیّ بن موسی الرّضا علیه السلام پرسیدم؛ اگر مردمی نماز را در خانه‌اش در مکّه به جماعت بخواند افضل و برتر است یا آن که به تنهایی در مسجد الحرام؟

حضرت فرمود: به تنهایی [در مسجد الحرام].

نماز با اهل سنّت

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ، قَالَ:

«قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام:

۱- کافی: ۴/ ۵۲۷

ص: ۴۵

یَا إِسْحَاقُ أ تُصَلِّی مَعَهُمْ فِی الْمَسْجِدِ؟

قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: صَلِّ مَعَهُمْ فَإِنَّ الْمُصَلِّی مَعَهُمْ فِی الصَّفِّ الْأَوَّلِ کَالشَّاهِرِ سَیْفَهُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ». (۱)

اسحاق بن عمّار گوید:

«امام صادق علیه السلام به من فرمود:

ای اسحاق، آیا با آنان (یعنی اهل سنّت) در مسجد نماز می‌خوانی؟

گفتم: آری.

حضرت فرمود: با آنان نماز بخوان، همانا کسی که با آنها در صف اوّل نماز بخواند، مانند سرباز جهادگری است که در راه خدا شمشیر زند و با دشمنان دین نبرد کند.»

چرا مکعب؟

رُوِیَ أَنَّهُ إِنَّمَا سُمِّیَتْ کَعْبَةً لِأَنَّهَا مُرَبَّعَةٌ وَ صَارَتْ مُرَبَّعَةً لِأَنَّهَا بِحِذَاءِ الْبَیْتِ الْمَعْمُورِ وَ هُوَ مُرَبَّعٌ وَ صَارَ الْبَیْتُ الْمَعْمُورُ مُرَبَّعاً لِأَنَّهُ بِحِذَاءِ الْعَرْشِ وَ هُوَ مُرَبَّعٌ، وَ صَارَ الْعَرْشُ مُرَبَّعاً، لِأَنَّ الْکَلِمَاتِ الَّتِی بُنِیَ

۱- وافی: ۲/ ۱۸۲

ص: ۴۶

عَلَيْهَا الْإِسْلامُ أَرْبَعٌ، وَ هِيَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ اللَّهُ أَكْبَرُ. (۱)

مرحوم صدوق- علیه الرّحمهٔ- فرموده که در روایتی این‌چنین آمده است:

کعبه را کعبه نامیده‌اند چون مربّع است، و از این رو مربّع ساخته شده که مقابل بیتُ المعمور است و آن هم مربّع است، و بیت المعمور مربّع گردیده به دلیل اینکه مقابل عرش خدا است که آن هم مربّع است، و عرش مربّع گردیده زیرا کلماتی که اسلام بر آن بنا شده چهار کلمه است: و آن‌ها عبارتند از: سبحان اللّه، والحمد للّه، ولااله الا اللّه، واللّه اکبر.

نگاه به کعبه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

مَنْ نَظَرَ إِلَى الْكَعْبَةِ لَمْ يَزَلْ تُكْتَبُ لَهُ حَسَنَةٌ، وَتُمْحَى عَنْهُ سَيِّئَةٌ، حَتَّى يَنْصَرِفَ بِبَصَرِهِ عَنْهَا. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هرکس به کعبه نگاه کند پیوسته برای او حسنه نوشته

۱- من‌لایحضره‌الفقیه: ۲/ ۱۹۰- علل الشرائع: ۳۹۶ و ۳۹۸

۲- کافی: ۴/ ۲۴۰/ ۴

ص: ۴۷

و گناهی از او پاک می‌شود تا آن که چشم خود را از کعبه بگرداند.

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

النَّظَرُ إِلَی الْکَعْبَهِْ عِبَادَهٌْ، وَ النَّظَرُ إِلَی الْوَالِدَیْنِ عِبَادَهٌْ، وَ النَّظَرُ إِلَی الْإِمَامِ عِبَادَهٌْ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

نگاه به کعبه عبادت است، نگاه به پدر و مادر عبادت است، و نگاه به [چهره] امام عبادت است.

لحظه الهی

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ لِلْکَعْبَهِْ لَلَحْظَهًْ فِی کُلِّ یَوْمٍ یُغْفَرُ لِمَنْ طَافَ بِهَا أَوْ حَنَّ قَلْبُهُ إِلَیْهَا أَوْ حَبَسَهُ عَنْهَا عُذْرٌ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

همانا برای کعبه در هر روز لحظه‌ای وجود دارد که خداوند در آن، طواف کنندگان خانه خود، و آنان که قلب‌هایشان لبریز از عشق به کعبه است، و نیز کسانی که

۱- کافی: ۴/ ۲۴۰/ ۵۰

۲- کافی: ۴/ ۲۴۰/ ۳

ص: ۴۸

علاقه‌مند زیارت کعبه‌اند، لیکن مشکلات مانع رفتن آن‌هاست، [همگی را] می‌بخشاید.

ریزش برکات

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی حَوْلَ الْکَعْبَهِ عِشْرِینَ وَ مِائَهَ رَحْمَهٍ مِنْهَا سِتُّونَ لِلطَّائِفِینَ وَ أَرْبَعُونَ لِلْمُصَلِّینَ وَ عِشْرُونَ لِلنَّاظِرِینَ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

خداوند یکصد و بیست رحمت خود را به سوی کعبه گسیل می‌دارد که شصت رحمت آن مربوط به طواف کنندگان، چهل رحمت ویژه نماز گزاران و بیست رحمت از آن مربوط به نگاه کنندگان به کعبه است.

پیوند دین و کعبه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

لا یَزَالُ الدِّینُ قَائِماً مَا قَامَتِ الْکَعْبَهُ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

۱- کافی: ۴/ ۲۴۰/ ۲

۲- کافی: ۴/ ۲۷۱/ ۴

ص: ۴۹

تا زمانی که کعبه استوار و پابرجاست، دین نیز پایدار خواهد بود.

برداشت ممنوع

قال الصادق علیه السلام:

لا یَنْبَغِی لِأَحَدٍ أنْ یَأْخُذَ مِنْ تُرْبَةِ مَا حَوْلَ الْکَعْبَةِ وَ إنْ أَخَذَ مِنْ ذَلِکَ شَیْئاً رَدَّهُ. (۱)

محمّد بن مسلم گفت:

از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود:

برهیچکس روانیست ازخاک کعبه‌واطراف آن چیزی برگیرد، و اگر چیزی برداشت باید آن را به جای خود باز گرداند.

پرده کعبه

عَنْ جعفر، عَنْ أبیهِ:

أَنَّ عَلِیّاً علیهما السلام کانَ یَبْعَثُ بِکِسْوَةِ الْبَیْتِ فی کُلِّ سَنَةٍ مِنَ الْعِراقِ. (۲)

امام باقر علیه السلام فرمود:

همانا علیّ بن ابی‌طالب علیه السلام همه ساله از عراق پرده‌ای برای کعبه می‌فرستاد.

۱- همان: ۲۲۹

۲- قرب‌الإسناد: ۱۳۹/ ۴۹۶

ص: ۵۰

حضور امام زمان علیه السلام کنار کعبه

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْیَرِیِّ أَنَّهُ قَالَ:

سَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عُثْمَانَ الْعَمْرِیَّ- رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُ- فَقُلْتُ لَهُ: رَأَیْتَ صَاحِبَ هَذَا الْأَمْرِ؟ فَقَالَ: نَعَمْ وَ آخِرُ عَهْدِی بِهِ عِنْدَ بَیْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ وَ هُوَ یَقُولُ: اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِی مَا وَعَدْتَنِی. (۱)

عبداللّه بن جعفر حمیری گوید:

از محمّد بن عثمان عمری پرسیدم:

آیا صاحب الامر را دیدی؟

گفت: آری، آخرین بار نزد کعبه او را دیدم که می‌فرمود:

بار خدایا آنچه را وعده‌ام داده‌ای محقّق ساز.

حجر الاسود

قالَ رَسُولُ اللَّه صلی الله علیه و آله:

الْحَجَرُ یَمینُ اللَّه فِی الأَرْضِ، فَمَنْ مَسَحَ یَدَهُعَلَی الْحَجَرِفَقَدْبایَعَ اللَّهَ انْ لا یَعْصِیَهُ. (۲)

۱- من‌لایحضره‌الفقیه: ۲/ ۵۲۰- غیبت شیخ طوسی: ۳۶۳

۲- الحجّ والعمرة فی القرآن و الحدیث: ۱۰۲/ ۱۸۵

ص: ۵۱

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

حجر الاسود به منزله دست راست خـدا در زمین است. پس هرکس دست خود را بر حجر بکشـد، در حقیقت با خداوند بیعت کرده که او را معصیت و نافرمانی نکند.

استلام از دور

عَنْ سَیْفٍ التَّمَّارِ قَالَ:

قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام أَتَیْتُ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ فَوَجَدْتُ عَلَیْهِ زِحَاماً فَلَمْ أَلْقَ إِلَّا رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِنَا فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: لا بُدَّ مِن اسْتِلامِهِ فَقَالَ: إِنْ وَجَدْتَهُ خَالِیاً وَ إِلَّا فَسَلِّمْ مِنْ بَعِیدٍ. «۱»(۱)

سیف تمّار گوید: به امام صادق علیه السلام گفتم:

نزد حجر الاسود آمـدم، جمعیّت زیـادی بـود، از هریـک از یارانمـان پرسـیدم چه کنم؟ گفت: بایـد اسـتلام حجر کنی! تکلیـف من چیست؟ امام صادق علیه السلام به او فرمود:

اگر اطراف حجر الاسود را خلوت یافتی آن را

۱- تهذیب‌الأحکام: ۵/ ۱۰۳/ ۳۳

ص: ۵۲

استلام کن و گرنه با دست خود از دور اشاره کن.

ظهور عدل

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

أَوَّلُ مَا یُظْهِرُ الْقَائِمُ مِنَ الْعَدْلِ أَنْ یُنَادِیَ مُنَادِیهِ أَنْ یُسَلِّمَ صَاحِبُ النَّافِلَهِْ لِصَاحِبِ الْفَرِیضَهِْ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ وَ الطَّوَافَ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

اوّلین چیزی که امام عصر علیه السلام از عدل خود آشکار می‌کند این است که منادی او فریاد برمی‌آورد که طواف کنندگان مستحبّی و لمس کنندگان حجر الاسود، حجر الاسود و مطاف را برای کسانی که طواف واجب دارند واگذارند.

ایثار در حرم

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

ابْلِغُوا أهْلَ مَکَّهًْ وَالمُجاوِرینَ انْ یُخَلُّوا بَیْنَ الحُجّاجِ وَبَیْنَ الطَّوافِ وَالحَجَرِ الأَسْوَدِ وَمَقامِ ابراهِیمَ والصَّفِّ الأوَّلِ مِنْ عَشْرٍ تَبْقی مِنْ ذِی‌القَعْدَهِْالی یَوْمِ الصَّدْرِ.» (۲)

۱- کافی: ۴/ ۴۲۷/ ۱

۲- کنز العمال: ۵/ ۵۴/ ۱۲۰۲۴

ص: ۵۳

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«به اهالی مکّه و سکونت کنندگان در آن این مطلب را برسانید که از ده روز آخر ذی‌قعده تا روز بازگشت حاجیان، محلّ طواف، حجر الأسود، مقام ابراهیم و صف اوّل نماز را برای حاجیان خالی کنند.»

مزاحمت ممنوع

عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ:

کَانَ بِمَکَّةَ رَجُلٌ مَوْلًی لِبَنِی أُمَیَّةَ یُقَالُ لَهُ:

ابْنُ أَبِی عَوَانَةَ لَهُ عِنَادَةٌ، وَ کَانَ إِذَا دَخَلَ إِلَی مَکَّةَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام أَوْ أَحَدٌ مِنْ أَشْیَاخِ آلِ مُحَمَّدٍ علیه السلام یَعْبَثُ بِهِ، وَ إِنَّهُ أَتَی أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام وَ هُوَ فِی الطَّوَافِ فَقَالَ: یَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَا تَقُولُ فِی اسْتِلامِ الْحَجَرِ؟ فَقَالَ:

اسْتَلَمَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله فَقَالَ لَهُ: مَا أَرَاکَ اسْتَلَمْتَهُ قَالَ: أَکْرَهُ أَنْ أُوذِیَ ضَعِیفاً أَوْ أَتَأَذَّی قَالَ فَقَالَ قَدْ زَعَمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله اسْتَلَمَهُ قَالَ: نَعَمْ وَ لَکِنْ کَانَ رَسُولُ

ص: ۵۴

اللَّهِ صلی الله علیه و آله إِذَا رَأَوْهُ عَرَفُوا لَهُ حَقَّهُ وَ أَنَا فَلا یَعْرِفُونَ لِی حَقِّی. (۱)

حمّاد بن عثمان گوید:

در مکه مردی از دوستداران بنی امیه به نام ابن ابی عوانه زندگی می کرد که نسبت به اهل بیت علیهم السلام کینه داشت. و هرگاه امام صادق علیه السلام یا یکی از بزرگان دودمان پیامبر صلی الله علیه و آله به مکه می‌آمد آنان را، با سخن خود تحقیر نموده، آزار می‌داد، وی روزی در حال طواف خدمت امام صادق علیه السلام آمد و گفت:

نظر شما در استلام و دست کشیدن به حجر الاسود چیست؟ حضرت فرمود:

رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را استلام می‌فرمود. آن مرد گفت:

من ندیدم که شما آن را استلام کنید؟ امام صادق علیه السلام پاسخ دادند:

دوست‌ندارم ناتوانی را آزار دهم و یا خود آزرده شوم. باز آن مرد گفت: شما فرمودید رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را استلام می‌فرمود. امام فرمود: آری، لیکن رسول خدا صلی الله علیه و آله را هرگاه می‌دیدند حق او را می‌شناختند [و برای آن حضرت راه را باز می کردند] امّا برای من چنین نمی کنند، حق مرا نمی‌شناسند.

۱- کافی: ۴/ ۴۰۹/ ۱۷

ص: ۵۵

اشاره با دست

محمّد بن عُبید اللَّه گفت:

از امام علی بن موسی الرضا علیه السلام پرسیدند:

اگر جمعیت اطراف حجر الاسود زیاد بود آیا باید برای استلام آن با مردم ستیزه کرد و درگیر شد؟

قال: «إِذَا کَانَ کَذَلِکَ فَأَوْمِ إِلَیْهِ إِیمَاءً بِیَدِکَ». (۱)

امام فرمود: هرگاه چنین وضعی بود، با دستت به آن اشاره کن [و بگذر].

قابل توجّه بانوان

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَضَعَ عَنِ النِّسَاءِ أَرْبَعاً:

الْإِجْهَارَ بِالتَّلْبِیَةِ، وَ السَّعْیَ بَیْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَةِ یَعْنِی الْهَرْوَلَةَ وَ دُخُولَ الْکَعْبَةِ وَ اسْتِلامَ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

همانا خداوند عزّوجلّ چهار چیز را در حج از زنان

۱- کافی: ۴/ ۴۰۵/ ۷

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۳۲۶/ ۲۵۸۰

ص: ۵۶

برداشته است:

۱- بلند لبّیک گفتن،

۲- هروله در سعی صفاو ومروه،

۳- ورود به کعبه،

۴- لمس حجر الاسود.

فخر خداوند

قال رَسُول اللَّه صلی الله علیه و آله:

انَّ اللَّهَ يُبَاهِي بِالطَّائِفِينَ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

همانا خداوند به طواف کنندگان مباهات می‌کند.

طواف و رهایی

عَنْ رَسولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قال:

... فَإِذَا طُفْتَ بِالْبَيْتِ أُسْبُوعاً كَانَ لَكَ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ وَ ذِكْرٌ يَسْتَحْيِي مِنْكَ رَبُّكَ أَنْ يُعَذِّبَكَ بَعْدَهُ ... (۲).

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

پس آنگاه که هفت مرتبه گرداگرد خانه خدا طواف

۱- مستدرک الوسائل: ۹/ ۳۷۶- تاریخ بغداد: ۵/ ۳۶۹

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۰۲/ ۲۱۳۸

ص: ۵۷

کردی، تعهّد و یادی نزد خداوند خواهی داشت، که حضرت حق پس از آن شرم می‌کند تو را عذاب کند.

پرحرفی ممنوع

قال رَسُول اللَّه صلی الله علیه و آله:

إِنَّمَا الطَّوافُ صَلوةٌ، فَإِذا طُفْتُمْ فَأَقِلُّوا الْکَلامَ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

طواف خانه خدا همچون نماز است، پس هرگاه طواف می‌کنید کمتر حرف بزنید.

فلسفه طواف

قال رَسُول اللَّه صلی الله علیه و آله:

إِنَّمَا جُعِلَ الطَّوافُ بِالْبَیْتِ وَ بَیْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَهِٔ وَ رَمْیُ الْجِمارِ لِإقامَهِٔ ذِکْرِ اللَّهِ. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

طواف خانه خدا و سعی میان صفا و مروه و رمی جمرات، برای زنده نگه داشتن یاد خدا تشریع شده است.

۱- مسند ابن حنبل: ۵/ ۲۵۶/ ۱۵۴۲۳

۲- سنن ابی‌داوود: ۲/ ۱۷۹/ ۱۸۸

ص: ۵۸

تأثیر نیّت در عمل

عنْ زیاد القنـدی، قال: قلت لأبی الحسن علیه السـلام: جُعِلْتُ فِداک، إنّی أَکونُ فی المَسْـجِدِ الحرامِ، وأنْظُرُ الی النّاسِ یَطوفونَ بالبَیْتِ وأنا قاعِدٌ فاغْتَمُّ لِذلکَ، فقال:

یَازِیَادُ لاعَلَیْکَ فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا خَرَج مِنْ بَیْتِهِ یَؤُمُّ الْحَجَّ لایَزَالُ فِی طَوَافٍ وَ سَعْیٍ حَتَّی یَرْجِعَ. (۱)

زیاد قندی که مردی زمین‌گیر بود گوید: به امام کاظم علیه السلام گفتم:

فدایت شوم من گاهی در مسـجد الحرام هستم، می‌بینم مردم کعبه را طواف می کنند [و من نمی‌توانم] پس غمگین و اندوهناک می شوم.

امـام فرمود: ای زیاد: چیزی بر تو نیست [و غمگین مباش] همانا مؤمن از زمانی که از منزل خود به قصـد حـج خارج می‌شود پیوسـته در طواف و سعی است تا برگردد.

۱- کافی: ۴/ ۴۲۸/ ۸

ص: ۵۹

مراعات ارزشهای انسانی

عَنْ سَمَاعَهْ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام:

سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ لی عَلَیْهِ مالٌ فغابَ عَنّی زَماناً فَرَأَیْتُهُ یَطوفُ حَولَ الکَعبَهًْ أفأتَقاضاهُ مالِی؟ قَالَ: لا، لا تُسَلِّمْ عَلَیْهِ وَلا تُرَوِّعْهُ حَتَّی یَخْرُجَ مِنَ الْحَرَمِ. (۱)

سماعهٔ بن مهران گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم:

مردی به من بدهکاری مالی دارد و مدّتی او را ندیده‌ام تا اینکه در اطراف کعبه به او برخورد کرده او را می‌بینم، آیا مال خود را از او بخواهم؟

فرمود: نه حتی به او سلام نکن، و او را نترسان تا اینکه از حرم خارج شود.

نماز نزد مقام

عَن رَسُول اللَّهِ صلی الله علیه و آله قال:

... فَإِذَا طُفْتَ بِالْبَیْتِ أُسْبُوعاً لِلزِّیَارَهِْ وَ صَلَّیْتَ عِنْدَ الْمَقَامِ رَکْعَتَیْنِ ضَرَبَ مَلَکٌ کَرِیمٌ عَلَی کَتِفَیْکَ فَقَالَ أَمَّا مَا مَضَی فَقَدْ

۱- کافی: ۴/ ۲۴۱/ ۱

ص: ۶۰

غُفِرَ لَکَ فَاسْتَأْنِفِ الْعَمَلَ فِیمَا بَیْنَکَ وَ بَیْنَ عِشْرِینَ وَ مِائَهِٔ یَوْمٍ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

پس آنگاه که هفت مرتبه خانه خدا را برای زیارت طواف کردی و پشت مقام دو رکعت نماز طواف خواندی، فرشته‌ای کریم و بزرگوار دستی بر شانه‌هایت می‌زند و می گوید:

آنچه که گذشته است و گناهانی را که قبلًا انجام داده‌ای خداوند آن‌ها را بخشید، پس از هم اکنون تا یک‌صد و بیست روز عمل از نو آغاز کن.

حسین بن علی علیه السلام کنار مقام

رُئِیَ الحُسَیْنُ بْنُ عَلِیٍّ علیه السلام یَطُوفُ بِالْبَیْتِ، ثُمَّ صار الَی الْمَقامِ فَصَلَّی، ثُمَّ وَضَعَ خَدَّهُ عَلَی الْمَقامِ فَجَعَلَ یَبْکی وَ یَقُولُ: عُبَیْدُکَ بِبابِکَ، سَائِلُکَ بِبابِکَ، مِسْکینُکَ بِبابِکَ، یُرَدِّدُ ذلِکَ مِراراً. (۲)

۱- تهذیب الاحکام: ۵/ ۲۰/ ۵۷- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۰۲

۲- تاریخ دمشق: ۴۱/ ۳۸۰

ص: ۶۱

حسین بن علی علیه السلام را دیدند که مشغول طواف خانه خدا است و پس از آن پشت مقام آمده نماز گزارد، سپس صورت خود را بر مقام گذاشت و شروع به گریه کرد و عرضه داشت:

[خدایا] بنده کوچک تو در خانه توست، نیازمند تو، در خانه توست و بینوای تو در آستان توست و پیوسته آن را تکرار می‌کرد.

کمک به همراهان

عن ابراهمی الخثعَمی قال: قُلْتُ لأبی عبداللّه علیه السلام:

إِنَّا إِذَا قَدِمْنَا مَکَّةَ ذَهَبَ أَصْحَابُنَا یَطُوفُونَ وَ یَتْرُکُونِّی أَحْفَظُ مَتَاعَهُمْ قَالَ أَنْتَ أَعْظَمُهُمْ أَجْراً. (۱)

اسماعیل خثعمی گوید:

به امام صادق علیه السلام عرض کردم: ما وقتی به مکه وارد می‌شویم، یاران و همراهانمان مرا نزد اثاثیه خود می‌گذارند و به طواف می‌پردازند، امام فرمود: پاداش تو از آنان بیشتر است.

۱- کافی: ۴/ ۵۴۵/ ۲۶

ص: ۶۲

زمزم، درمان هر درد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَاءُ زَمْزَمَ دَوَاءٌ لِما شُرِبَ لَهُ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

آب زمزم داروی دردی است که به نیّت، آن نوشیده می‌شود.

بهترین آب زمین

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ علیه السلام:

مَاءُ زَمْزَمَ خَیْرُ مَاءٍ عَلَی وَجْهِ الْأَرْضِ. (۲)

امام علی علیه السلام فرمود: آب زمزم بهترین آب بر روی زمین است.

حجر اسماعیل

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

الْحِجْرُ بَیْتُ إِسْمَاعِیلَ وَفِیهِ قَبْرُ هَاجَرَ وَقَبْرُ إِسْمَاعِیلَ. (۳)

۱- محاسن: ۲/ ۳۹۹/ ۲۳۹۵، کافی ۶/ ۳۸۷

۲- محاسن: ۲۳۹۴

۳- کافی: ۴/ ۲۱۰/ ۱۴

ص: ۶۳

امام صادق علیه السلام فرمود:

حجر خانه اسماعیل است و قبر او و مادرش هاجر در آن است.

عن أبی عبد اللّه علیه السلام قال:

إن إسماعیل علیه السلام تُوُفّی وَهُوَ ابنُ مائَةَ وَثَلاثِینَ سَنَةٍ وَدُفِنَ بِالحِجْر مَعَ أُمِّه. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

اسماعیل علیه السلام در سن یکصد و سی سالگی بدرود حیات گفت و همراه با مادرش در حجر دفن شد.

حطیم

معاویة بن عمّار گوید:

از امام صادق علیه السلام درباره حطیم پرسیدم:

فَقَالَ هُوَ مَا بَیْنَ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ وَ بَیْنَ الْبابِ.

حضرت فرمود: میان حجر الاسود و در کعبه است.

۱- الحج والعمرة فی القرآن والحدیث: ۱۰۷/ ۱۹۹

ص: ۶۴

سؤال کردم: برای چه حطیم نامیده شده؟

فَقَالَ لِأَنَّ النَّاسَ یَحْطِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً هُنَاکَ. (۱)

فرمود: برای آن که مردم در آن‌جا یکدیگر را فشار می‌دهند.

ملتزم

قال رَسُول اللَّه صلی الله علیه و آله:

بَیْنَ الرُّکْنِ والْمَقامِ مُلْتَزَمٌ، مایَدْعُوا بِهِ صاحِبُ عاهَةٍ الَّا بَرِئَ. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

میان رکن حجر الاسود و مقام ابراهیم ملتزم است، هیچ صاحب‌دردی‌آنجا دعا نمی‌کند مگر آنکه بهبودی می‌یابد.

مستجار

قالَ الصَّادِقُ علیه السلام:

بَنی إِبْراهِیمُ الْبَیْتَ ... وَجَعَلَ لَهُ بَابَیْنِ بَابٌ إِلَی الْمَشْرِقِ وَ بَابٌ إِلَی الْمَغْرِبِ، وَالْبَابُ

۱- علل الشرائع: ۴۰۰

۲- معجم الکبیر طبرانی: ۱۱/ ۲۵۴/ ۱۱۸۷۳

ص: ۶۵

الَّذِی إِلَی الْمَغْرِبِ یُسَمَّی الْمُسْتَجارَ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

ابراهیم خلیل کعبه را بنا کرد ... و برای آن دو در گذاشت:

دری به سوی مشرق و دری به سوی مغرب، دری که به سوی مغرب است مستجار نامیده شده است.

رکن یمانی

عطاء گوید:

به رسول خدا صلی الله علیه و آله گفته شد:

رَأَیْناکَ تُکْثِرُ اسْتِلامَ الرُّکْنِ الْیمانیِّ فَقالَ:

ماأتَیْتُ عَلَیْهِ قَطُّ الَّا و جِبْرَئیلُ قائِمٌ عِنْدَهُ یَسْتَغْفِرُ لِمَنْ اسْتَلَمَهُ. (۲)

فراوان می‌بینیم که شما رکن یمانی را استلام می‌کنید! فرمود: هرگز نزد رکن یمانی نیامدم مگر اینکه دیدم جبرئیل آن جا ایستاده و برای کسانی که آن را استلام می‌نمودند طلب مغفرت می‌کرد.

۱- مستدرک الوسائل: ۹/ ۳۲۳- تفسیر قمّی: ۱/ ۶۲

۲- أخبار مکّه ازرقی: ۱/ ۳۳۸

ص: ۶۶

مسعی

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام یَقُولُ:

مَا مِنْ بُقْعَهٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنَ الْمَسْعَی لِأَنَّهُ یُذِلُّ فِیهَا کُلَّ جَبَّارٍ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هیچ بقعه‌ای نزد خداوند محبوب‌تر از محلّ سعی نیست برای اینکه هر ستمگر و جبّاری در آن جا ذلیل و خوار می‌شود.

شفاعت مقبول

قَالَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام:

السَّاعِی بَیْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِ تَشْفَعُ لَهُ الْمَلائِکَهُ فَتُشَفَّعُ فِیهِ بِالْإِیجَابِ. (۲)

امام سجّاد علیه السلام فرمود:

فرشتگان برای سعی کنندگان بین صفا و مروه شفاعت می‌کنند و شفاعت آنان نیز پذیرفته می‌شود.

۱- کافی: ۴/ ۴۳۴/ ۳

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۲۰۸/ ۲۱۶۸

ص: ۶۷

هروله

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام: قَالَ:

صَارَ السَّعْیُ بَیْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهْ لِأَنَّ إِبْرَاهِیمَ علیه السلام عَرَضَ لَهُ إِبْلِیسُ فَأَمَرَهُ جَبْرَئِیلُ علیه السلام، فَشَدَّ عَلَیْهِ فَهَرَبَ مِنْهُ، فَجَرَتْ بِهِ السُّنَّهُ- یعنی بِالْهَرْوَلَهِ-

(۱) .

امام صادق علیه السلام فرمود:

[هروله] در سعی بین صفا و مروه برای آن است که ابلیس خود را به ابراهیم خلیل علیه السلام در آن‌جا نشان داد.

آنگاه جبرائیل به آن حضرت دستور داد تا به او حمله کند، پس شیطان گریخت، از این رو [هروله] سنّت شد.

نشستن در راه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

لایَجْلِسُ بَیْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَهْإِلَّا مَنْ جَهَدَ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

میان صفا و مروه نمی‌نشیند مگر کسی که خسته شده باشد.

۱- علل الشرایع: ۴۳۲- وسائل الشیعه: ۱۳/ ۴۵۰

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۴۱۷/ ۲۸۵۴

ص: ۶۸

افتخار به اهل عرفه

قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:

«إنّ اللَّه عزّوجلّ یُباهی مَلائِکَتَهُ عَشِیَّةَ عَرَفَهْ بِاهْلِ عَرَفَةَ فَیَقُولُ:

انْظُرُوا الی عِبادی أتَوْنی شُعْثاً غُبْراً». (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«همانا خداوند عزّوجلّ عصر روز عرفه بر فرشتگان به حضور یافتگان در عرفات افتخار می کند، سپس می‌فرماید:

به بندگانم نگاه کنید، ژولیده و غبارآلوده نزد من آمده‌اند.»

مشعر الحرام

«قال رسول اللَّه صلی الله علیه و آله:- وَهُوَ بِمنی-:

لَوْ یَعْلَمُ اهْلُ الجَمْعَ بِمَنْ حَلُّوا أَوْ بِمَنْ نَزَلُوا لَاسْتَبْشَرُوا بالفَضْلِ مِنْ رَبِّهِمْ بَعْدَ المَغْفِرَةِ». (۲)

«رسول خدا صلی الله علیه و آله در حالی که در منی حضور

۱- مسند ابن حنبل: ۲/ ۶۹۲/ ۷۱۱۱

۲- معجم الکبیر طبرانی: ۱۱/ ۴۵/ ۱۱۰۲۱

ص: ۶۹

داشت فرمود:

اگر اهل مشعر می‌دانستند که در آستان چه کسی و بر چه کسی وارد شده‌اند، پس از آمرزش، همدیگر را به فضل خداوند بشارت می‌دادند.»

مِنی

قال الصادق علیه السلام:

«إِذَا أَخَذَ النَّاسُ مَوَاطِنَهُمْ بِمِنًى، نَادَى مُنَادٍ مِنْ قِبَلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ: إِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ أَرْضَى فَقَدْ رَضِيتُ». (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که مردم در منی در جای خود استقرار می‌یابند منادی خداوند ندا می‌دهد:

اگر می‌خواستید من از شما راضی شوم، راضی شدم.

رمی شیطان

قالَ الصّادِقُ علیه السلام:

«إنَّ عِلَّةَ رَمْیِ الجَمَراتِ أَنَّ إبْراهِیمَ علیه السلام تَراءی لَهُ إبْلِیسُ عِنْدها فَأَمَرهُ

۱- کافی: ۴/ ۲۶۲/ ۴۲

ص: ۷۰

جَبْرائیلُ بِرَمْیِه بِسَبعِ حَصَیاتٍ وَأَنْ یُکَبِّر مَعَ کُلِّ حَصَاةٍ فَفَعَلَ وَجَرَتْ بِذلِکَ السُّنَۀِ». (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

دلیل اینکه باید جمره‌ها را سنگ زد آن است که ابلیس در آنجا بر حضرت ابراهیم علیه السلام نمایان شد، آنگاه جبرائیل، به ابراهیم دستور داد تا با هفت سنگریزه او را بزند و با هر یک از آنها نیز تکبیر بگوید، ابراهیم علیه السلام نیز چنین کرد و از آن پس سنّت شد.»

قربانی

عن أبی جعفر علیه السلام قال:

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

إِنَّمَا جَعَلَ اللَّهُ هَذَا الْأَضْحَی لِتَشْبَعَ مَسَاکِینُهُمْ مِنَ اللَّحْمِ فَأَطْعِمُوهُمْ». (۲)

امام باقر علیه السلام فرمود:

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است:

خداوند قربانی را مقرّر و واجب کرده است تا

۱- علل الشرایع: ۴۳۷/ ۱- کنز الفوائد: ۲/ ۸۲

۲- وسائل الشیعۀ: ۱۴/ ۱۶۶

ص: ۷۱

بینوایان و مساکین از گوشت آن استفاده نموده، سیر شوند، پس آنها را اطعام کنید.»

طلب مغفرت

قال الصادق علیه السلام:

«اسْتَغْفَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله لِلْمُحَلِّقِینَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ». (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

رسول خدا صلی الله علیه و آله سه مرتبه برای کسانی که [در منی] سر می‌تراشند طلب آمرزش کرد.»

اسرار حجّ

عالم بزرگوار سیّد عبداللَّه از نوادگان مرحوم محدّث جزائری در کتاب شرح نخبه می‌نویسد:

در منابع متعدّد، که مورد تأیید من است، به خط بعضی از بزرگان در حدیث مرسل چنین نقل شده است که: شبلی پس از حجّ با امام زین العابدین علیه السلام دیدار کرد، حضرت به او فرمود:

۱- تهذیب الاحکام: ۵/ ۲۴۳/ ۸۲۳

ص: ۷۲

حَجَجْتَ يَا شَبْلِيُّ؟

قَالَ: نَعَمْيَا ابْنَرَسُولِاللَّهِفَقَالَ عليه السلام: أ نَزَلْتَ الْمِيقَاتَ وَ تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِيطِ الثِّيَابِ وَ اغْتَسَلْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِينَ نَزَلْتَ الْمِيقَاتَ نَوَيْتَ أَنَّکَ خَلَعْتَ ثَوْبَ الْمَعْصِيَةِ وَلَبِسْتَ ثَوْبَ الطَّاعَةِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ: فَحِينَ تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِيطِ ثِيَابِکَ نَوَيْتَ أَنَّکَ تَجَرَّدْتَ مِنَ الرِّيَاءِ وَ النِّفَاقِ وَ الدُّخُولِ فِي الشُّبُهَاتِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ: فَحِينَ اغْتَسَلْتَ نَوَيْتَ أَنَّکَ اغْتَسَلْتَ مِنَ الْخَطَايَا وَ الذُّنُوبِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ: فَمَا نَزَلْتَ الْمِيقَاتَ وَ لا تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِيطِ الثِّيَابِ وَ لا اغْتَسَلْتَ،

ثُمَّ قَالَ: تَنَظَّفْتَ وَأَحْرَمْتَ وَ عَقَدْتَ بِالْحَجِّ، قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِينَ تَنَظَّفْتَوَأَحْرَمْتَ وَعَقَدْتَ الْحَجَّ نَوَيْتَ أَنَّکَ تَنَظَّفْتَ بِنُورَةِ التَّوْبَةِ الْخَالِصَةِ لِلَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ لا،

قَالَ: فَحِينَ أَحْرَمْتَ نَوَيْتَ أَنَّکَ حَرَّمْتَ عَلَى نَفْسِکَ کُلَمُحَرَّم حَرَّمَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ؟ قَالَ: لا،

قَالَ: فَحِينَ عَقَدْتَ الْحَجَّ نَوَيْتَ أَنَّکَ قَدْ حَلَلْتَ کُلَّ عَقْدٍ لِغَيْرِ اللَّهِ؟ قَالَ: لا،

قَالَ لَهُ عليه السلام: مَا تَنَظَّفْتَ وَ لا أَحْرَمْتَ وَ لا عَقَدْتَ الْحَجَّ،

قَالَ لَهُ: أ دَخَلْتَ الْمِيقَاتَ وَ صَلَّيْتَ رَکْعَتَيِ الْإِحْرَامِ

ص: ۷۳

(آقای شبلی!) آیا حج گزاردی؟ گفت: آری فرزند رسول خدا، فرمود: آیا به میقات فرود آمدی و لباس‌های دوخته خویش را از تن بدر کردی‌وغسل‌نمودی؟ شبلی پاسخ گفت: آری.

امام علیه السلام: آنگاه که به میقات درآمدی نیت کردی که لباس معصیت و نافرمانی را از تن درآورده، و جامه طاعت و فرمانبری خداوند را بجای آن پوشیده‌ای؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: هنگامی که لباس‌های دوخته را درآوردی، آیا نیت کردی که خود را از ریا و دورویی و ورود در شبهه‌ها برهنه و دور سازی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: به هنگام غسل کردن، نیّت کردی که خود را از اشتباهات و گناهان شستشو دهی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: [پس تو در حقیقت] نه به میقات درآمده‌ای، و نه لباس‌های دوخته را از تن کنده‌ای و نه غسل کرده‌ای ..! سپس از او می‌پرسند: آیا خود را تمیز کردی و احرام پوشیدی و پیمان حج بستی؟ شبلی: آری.

امام علیه السلام: آیا این نیت را داشتی که خود را با نور توبه خالص پاکیزه می‌سازی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: به هنگام محرم شدن، نیت آن کردی که هر چه را خداوند بر تو روا نداشته، بر خود حرام بداری؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: به هنگام بستن پیمان حج، آیا قصد آن کردی که هر پیمان غیر الهی را گشوده‌ای (رها کرده‌ای)؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: نه احرام بسته‌ای، نه پاکیزه شده‌ای و نه نیت حج کرده‌ای! آنگاه چنین پرسید: آیا به میقات داخل شدی و دو رکعت نماز احرام بجای آوردی

ص: ۷۴

وَلَبَّيْتَ؟ قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِينَ دَخَلْتَ الْمِيقَاتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ بِنِيَّةِ الزِّيَارَةِ؟

قَالَ: لا،

قَالَ: فَحِينَ صَلَّيْتَ الرَّكْعَتَيْنِ نَوَيْتَ أَنَّكَ تَقَرَّبْتَ إِلَى اللَّهِ بِخَيْرِ الْأَعْمَالِ مِنَ الصَّلاةِ وَ أَكْبَرِ حَسَنَاتِ الْعِبَادِ؟

قَالَ: لا،

قَالَ: فَحِينَ لَبَّيْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ نَطَقْتَ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ بِكُلِّ طَاعَةٍ وَ صُمْتَ عَنْ كُلِّ مَعْصِيَةٍ؟ قَالَ: لا،

قَالَ لَهُ عليه السلام: مَا دَخَلْتَ الْمِيقَاتَ وَ لا صَلَّيْتَ وَلا لَبَّيْتَ،

ثُمَّ قَالَ لَهُ: أَ دَخَلْتَ الْحَرَمَ وَ رَأَيْتَ الْكَعْبَةَ وَصَلَّيْتَ؟

قَالَ: نَعَمْ،

قَالَ: فَحِينَ دَخَلْتَ الْحَرَمَ نَوَيْتَ أَنَّكَ حَرَّمْتَ عَلَى نَفْسِكَ كُلَّ غِيبَةٍ تَسْتَغِيبُهَا الْمُسْلِمِينَ مِنْ أَهْلِ مِلَّةِ الْإِسْلامِ؟ قَالَ: لا.

قَالَ فَحِينَ وَصَلْتَ مَكَّةَ نَوَيْتَ بِقَلْبِكَ أَنَّكَ قَصَدْتَ اللَّهَ؟ قَالَ: لا.

قَالَ عليه السلام: فَمَادَخَلْتَ الْحَرَمَ وَلا رَأَيْتَ الْكَعْبَةَ وَلا صَلَّيْتَ.

ثُمَّ قَالَ: طُفْتَ بِالْبَيْتِ وَ مَسَسْتَ الْأَرْكَانَ وَسَعَيْتَ؟

قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ عليه السلام: فَحِينَ سَعَيْتَ نَوَيْتَ أَنَّكَ هَرَبْتَ إِلَى اللَّهِ وَعَرَفَ مِنْكَ ذَلِكَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ؟ قَالَ: لا.

ص: ۷۵

و لبیك گفتی؟ شبلی: آری.

امام علیه السلام: به هنگام خواندن دو رکعت نماز (طواف)، نیت آن داشتی که به بهترین کارها و بزرگترین نیکی‌های بندگان (که همان نماز است)، خود را به خدا نزدیک می کنی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: آنگاه که لبیك گفتی، نیّت آن کردی که به هر چه فرمانبرداری محض خداوند است سخن می گویی و از هر نافرمانی و معصیتی سکوت می کنی؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: نه در میقات داخل شده‌ای، نه نماز گزارده‌ای و نه لبیک گفته‌ای!

وباز پرسید: آیا به حرم داخل شدی و کعبه را دیدی و نماز خواندی؟

شبلی: آری.

امام علیه السلام: به هنگام ورود به حرم نیت آن کردی که هر غیبت و بد گویی مسلمانی از جامعه اسلامی‌را بر خود حرام می کنی؟

شبلی: نه.

امام علیه السلام: به هنگام رسیدن به مکه، نیت کردی که فقط خدا را می‌خواهی [و می‌جویی]؟ شبلی: نه.

امام علیه السلام: پس نه به حرم وارد شده‌ای و نه کعبه را دیده‌ای و نه نماز گزارده‌ای! و ادامه داد: گرداگرد خانه خدا طواف کردی؟ وارکان خانه را لمس نمودی؟ وسعی انجام دادی؟ شبلی: آری.

امام علیه السلام: به هنگام سعی، نیّت آن داشتی که (از شرّ شیطان ونفس) به خدا پناه می‌بری و او که آگاه به پنهان‌هاست، نسبت به این مسأله داناست؟ شبلی: نه.

ص: ۷۶

قَالَفَمَا طُفْتَبِالْبَيْتِ وَلا مَسِسْتَ الْأَرْكَانَ وَلا سَعَيْتَ.

ثُمَّ قَالَ لَهُ: صَافَحْتَ الْحَجَرَ وَ وَقَفْتَ بِمَقَامِ إِبْرَاهِيمَ عليه السلام وَ صَلَّيْتَ بِهِ رَكْعَتَيْنِ؟ قَالَ: نَعَمْ فَصَاحَ عليه السلام صَيْحَةً كَادَ يُفَارِقُالدُّنْيَاثُمَّ قَالَ: آه آه

ثُمَّ قَالَ عليه السلام: مَنْ صَافَحَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ فَقَدْ صَافَحَ اللَّهَ تَعَالَى، فَانْظُرْ يَا مِسْكِينُ لا تُضَيِّعْ أَجْرَ مَا عَظُمَ حُرْمَتُهُ، وَ تَنْقُضِ الْمُصَافَحَةَ بِالْمُخَالَفَةِ، وَ قَبْضِ الْحَرَامِ نَظِيرَ أَهْلِ الْآثَامِ.

ثُمَّ قَالَ عليه السلام: نَوَيْتَ حِينَ وَقَفْتَ عِنْدَ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ عليه السلام أَنَّكَ وَقَفْتَ عَلَى كُلِّ طَاعَةٍ وَتَخَلَّفْتَ عَنْ كُلِّ مَعْصِيَةٍ؟ قَالَ: لا.

قَالَ: فَحِينَ صَلَّيْتَ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ نَوَيْتَ أَنَّكَ صَلَّيْتَ بِصَلاةِ إِبْرَاهِيمَ عليه السلام، وَ أَرْغَمْتَ بِصَلاتِكَ أَنْفَ الشَّيْطَانِ؟ قَالَ: لا.

قَالَ لَهُ: فَمَا صَافَحْتَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ وَ لا وَقَفْتَ عِنْدَ الْمَقَامِ وَ لا صَلَّيْتَ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ.

ثُمَّ قَالَ عليه السلام: لَهُ أَشْرَفْتَ عَلَى بِئْرِ زَمْزَمَ وَ شَرِبْتَ مِنْ مَائِهَا؟ قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ نَوَيْتَ أَنَّكَ أَشْرَفْتَ عَلَى الطَّاعَةِ، وَغَضَضْتَ طَرْفَكَ عَنِ الْمَعْصِيَةِ؟ قَالَ: لا.

قَالَ عليه السلام: فَمَا أَشْرَفْتَ عَلَيْهَا وَ لا شَرِبْتَ مِنْ مَائِهَا.

ص: ۷۷

امام علیه السلام: پس نه طواف خانه کرده‌ای، نه ارکان را لمس نموده‌ای و نه سعی نموده‌ای!

سپس فرمود: آیا با حجر الاسود دست دادی، کنار مقام ابراهیم ایستادی، و دو رکعت نماز خواندی؟ شبلی: نه.

در این هنگام امام فریادی برآورد چونانکه گویی نزدیک است از دنیا برود، سپس فرمود: آه، آه ... آنگاه‌فرمود:

کسی که با حجر الاسود دست داده، مصافحه کند، در حقیقت با خداوند متعال دست داده است، پس ای نادار ناتوان بنگر و بیاندیش، و پاداش آنچه‌راحرمت‌قائل شده و بزرگ داشته‌ای، ضایع مگردان و همچون معصیت کاران، دستی که به خدادادی (و پیمانی را که با خدا بستی) نگسل و نشکن.

سپس فرمود: آنگاه که نزد مقام ابراهیم قرار گرفتی آیا نیّت کردی که مصمّم بر انجام همه دستورهای الهی و فرمانبرداری از آن و مخالف با هر معصیت و نا فرمانی خدا باشی؟ گفت: نه.

امام فرمود: آنگاه که دو رکعت نماز طواف را به جای آوردی آیا نیّت کردی که با ابراهیم علیه السلام نمازگزاردی و با نمازت بینی شیطان را به خاک مالیدی؟ گفت: نه.

امام فرمود: پس در حقیقت، نه با حجرالاسود دست داده و مصافحه کرده‌ای، و نه در مقام ابراهیم توقّف کرده و ایستاده‌ای، و نه دو رکعت نماز آنجا خوانده‌ای!

سپس فرمود: آیا بر سر چاه زمزم رفتی و از آب آن نوشیدی؟ گفت: آری.

امام فرمود: آیا نیّت کردی که بر فرمانبرداری خداوند اشراف یافته، و از گناه و معصیت چشم پوشیده و روی گردانده‌ای؟ شبلی گفت: نه. امام فرمود: پس در حقیقت بر چاه زمزم اشراف نیافته‌ای و از آب آن ننوشیده‌ای!

ص: ۷۸

ثُمَّ قَالَ لَهُ علیه السلام: أ سَعَیْتَ بَیْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَةِ وَمَشَیْتَ وَتَرَدَّدْتَ بَیْنَهُمَا؟ قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ‌لَهُ: نَوَیْتَ أَنَّکَ بَیْنَ الرَّجَاءِ وَ الْخَوْفِ؟ قَالَ: لا.

قَالَ: فَمَا سَعَیْتَ وَ لا مَشَیْتَ وَ لا تَرَدَّدْتَ بَیْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ. ثُمَّ قَالَ: أ خَرَجْتَ إِلی مِنًی؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ:

نَوَیْتَ أَنَّکَ آمَنْتَ النَّاسَ مِنْ لِسَانِکَ وَ قَلْبِکَ وَ یَدِکَ؟

قَالَ: لا، قَالَ فَمَا خَرَجْتَ إِلی مِنًی.

ثُمَّ قَالَ: لَهُ أ وَقَفْتَ الْوَقْفَةَ بِعَرَفَةَ، وَطَلَعْتَ جَبَلَ الرَّحْمَةِ، وَعَرَفْتَ وَادِیَ نَمِرَةَ، وَدَعَوْتَ اللَّهَ سُبْحَانَهُ عِنْدَ الْمِیلِ وَالْجَمَرَاتِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: هَلْ عَرَفْتَ بِمَوْقِفِکَ بِعَرَفَةَ مَعْرِفَةَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ أَمْرَ الْمَعَارِفِ وَ الْعُلُومِ وَ عَرَفْتَ قَبْضَ اللَّهِ عَلی صَحِیفَتِکَ وَاطِّلَاعَهُ عَلَی سَرِیرَتِکَ وَ قَلْبِکَ؟ قَالَ: لا، قَالَ نَوَیْتَ بِطُلُوعِکَ جَبَلَ الرَّحْمَةِ أَنَّ اللَّهَ یَرْحَمُ کُلَّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ وَیَتَوَلَّی کُلَّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ؟ قَالَ: لا، قَالَ: فَنَوَیْتَ عِنْدَ نَمِرَةَ أَنَّکَ لا تَأْمُرُ حَتَّی تَأْتَمِرَ، وَلا تَزْجُرُ حَتَّی تَنْزَجِرَ؟

قَالَ: لا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا وَقَفْتَ عِنْدَ الْعَلَمِ وَ النَّمِرَاتِ، نَوَیْتَ أَنَّهَا شَاهِدَةٌ لَکَ عَلَی الطَّاعَاتِ حَافِظَةٌ لَکَ مَعَ الْحَفَظَةِ بِأَمْرِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ؟

قَالَ: لا، قَالَ: فَمَا وَقَفْتَ بِعَرَفَةَ، وَلا طَلَعْتَ جَبَلَ الرَّحْمَةِ، وَلا عَرَفْتَ نَمِرَةَ، وَلا دَعَوْتَ، وَلا وَقَفْتَ عِنْدَ النَّمِرَاتِ.

ص: ۷۹

امام سپس‌فرمود: آیا سعی صفا و مروه را انجام دادی؟

و پیاده بین آن دو کوه رفت و آمد داشتی؟ گفت: آری.

امام فرمود: آیا نیّت کردی که میان خوف و رجاء و ترس و امید در حرکتی؟ گفت: نه.

امام فرمود پس سعی صفا و مروه انجام نداده‌ای و میان آن دو کوه تردّد نکرده و راه نرفته‌ای!!

سپس فرمود: آیا سوی منا رفتی؟ گفت: آری.

امـام فرمود: آیـا نیّت کردی که مردم را از زبـان و قلب و دست خود ایمن سـازی؟ گفت: نه. امـام فرمود: پس به منا نرفته‌ای! سـپس پرسـید: آیا در عرفات وقوف کردی؟ و بالای جبل الرحمه رفتی و وادیِ نَمِره را شناختی و کنار جَمَره‌ها، خدای سبحان را خواندی؟ گفت: آری.

امـام فرمود: آیـا بـا وقوف در عرفـات آگـاهی خداونـد را بر شـناخت‌ها و دانش‌هـا دریـافتی؟ و دانستی که خداونـد نـامه عمل تو را می‌گیرد و از درون و فکر و قلب تو آگاهی دارد؟ گفت: نه.

امـام فرمود: آیـا در بالاـ رفتن از جبـل الرّحمه نیّت آن را داشتی که خداونـد به هر زن و مرد بـا ایمـان رحمت آورد، و هر مرد و زن مسلمان را سرپرستی می‌کند؟ گفت: نه.

امام فرمود: آیا در وادیِ نَمِره نیّت آن را داشتی که فرمان نـدهی تا خود فرمان بری و نهی نکنی تا زمانی که خود نهی پـذیر باشـی؟ گفت: نه.

آیـا هنگـامی که نزد نشـانه و دو نَمِره وقـوف کردی، نیّت کردی که آنهـا بر عبـادات و طاعـات تو گواه باشـند و همراه بـا نگهبانـان خداوند و به امر او از تو حفاظت کنند؟ گفت:

نه، حضـرت فرمود: پس تو در عرفـات وقوف نکرده‌ای! واز جبل الرحمـهٔ بالا نرفته‌ای! ونَمِره را نشـناخته‌ای! و دعا نکرده‌ای و نزد دو نمره وقوف نکرده‌ای!

ص: ۸۰

ثُمَّ قَالَ: مَرَرْتَ بَیْنَ الْعَلَمَیْنِ، وَ صَلَّیْتَ قَبْلَ مُرُورِکَ رَکْعَتَیْنِ، وَ مَشَیْتَ بِمُزْدَلِفَهَٔ، وَ لَقَطْتَ فِیهَا الْحَصَی، وَمَرَرْتَ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَحِینَ صَلَّیْتَ رَکْعَتَیْنِ، نَوَیْتَ أَنَّهَا صَلاهُٔ شُکْرٍ فِی لَیْلَهِٔ عَشْرٍ، تَنْفِی کُلَّ عُسْرٍ، وَتُیَسِّرُ کُلَّ یُسْرٍ؟ قَالَ: لا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا مَشَیْتَ بَیْنَ الْعَلَمَیْنِ، وَ لَمْ تَعْدِلْ عَنْهُمَا یَمِیناً وَ شِمَالًا، نَوَیْتَ أنْ لا تَعْدِلَ عَنْ دِینِ الْحَقِّ یَمِیناً وَشِمَالًا، لا بِقَلْبِکَ، وَلا بِلِسَانِکَ، وَ لا بِجَوَارِحِکَ، قَالَ: لا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا مَشَیْتَ بِمُزْدَلِفَهَٔ وَ لَقَطْتَ مِنْهَا الْحَصَی، نَوَیْتَ أَنَّکَ رَفَعْتَ عَنْکَ کُلَّ مَعْصِیَهٍٔ، وَجَهْلٍ، وَثَبَّتَّ کُلَّ عِلْمٍ وَ عَمَلٍ؟ قَالَ: لا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا مَرَرْتَ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ، نَوَیْتَ أَنَّکَ أَشْعَرْتَ قَلْبَکَ إِشْعَارَ أَهْلِ التَّقْوَی وَ الْخَوْفَ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ؟ قَالَ: لا، قَالَ: فَمَا مَرَرْتَ بِالْعَلَمَیْنِ، وَلا صَلَّیْتَ رَکْعَتَیْنِ، وَلا مَشَیْتَ بِالْمُزْدَلِفَهِٔ، وَلا رَفَعْتَ مِنْهَا الْحَصَی، وَلا مَرَرْتَ بِالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ.

ثُمَّ قَالَ لَهُ: وَصَلْتَ مِنًی، وَرَمَیْتَ الْجَمْرَهَٔ، وَحَلَقْتَ رَأْسَکَ، وَذَبَحْتَ هَدْیَکَ، وَصَلَّیْتَ فِی مَسْجِدِ الْخَیْفِ، وَرَجَعْتَ إِلَی مَکَّهَٔ، وَطُفْتَ طَوَافَ الْإِفَاضَهِٔ؟

قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَنَوَیْتَ عِنْدَ مَا وَصَلْتَ مِنًی وَ رَمَیْتَ الْجِمَارَ، أَنَّکَ بَلَغْتَ إِلَی مَطْلَبِکَ، وَ قَدْ قَضَی رَبُّکَ

ص: ۸۱

آنگاه پرسید: آیا از میانِ دو نشانه عبور کردی و پیش از گذشتنِ از آنجا، دو رکعت نماز گزاردی؟ و پیاده به مزدلفه رفتی و از آنجا سنگریزه جمع کردی؟ و از مشعر الحرام گذشتی؟ گفت: آری.

امام فرمود: وقتی دو رکعت نماز خواندی، نیّت کردی که آن نماز، نماز شکرِ در شب دهم است، که هر سختی را دور و کارها را آسان می‌کند؟ گفت: نه.

امام فرمود: هنگامی که از میان دو نشانه عبور کردی و به چپ و راست منحرف نشدی، آیا نیّت کردی که از دین حق به چپ و راست منحرف نشوی، نه با قلبت، نه با زبانت و نه با اعضای بدنت؟ گفت: نه.

امام فرمود: هنگامی که به مزدلفه رفتی و از آنجا سنگریزه جمع کردی، آیا نیّت کردی که هر معصیت و جهل را از خود برداشتی و هر علم و عمل صالحی را در خود پایدار سازی؟ گفت: نه.

امام فرمود: وقتی که بر مشعر الحرام گذر کردی، آیا نیّت کردی که دلت را به بینش اهل تقوی و خوف از خدا بیارایی؟ گفت: نه.

امام فرمود: پس نه از دو کوه عبور کرده‌ای، نه دو رکعت نماز خوانده‌ای، نه به مزدلفه رفته‌ای، نه از آنجا سنگریزه برداشته‌ای و نه از مشعر الحرام عبور کرده‌ای! و همچنین پرسید: آیا به منا رسیدی و آیا جمره را رمی کردی؟ و سرت را تراشیدی؟ و قربانی‌ات را سر بریدی؟ و در مسجد خیف نماز گزاردی؟ و به مکّه بازگشته «طواف افاضه» را انجام دادی؟ گفت: آری.

امام فرمود: وقتی به منا رسیدی و رمی جمرات کردی، آیا احساس کردی که به خواسته‌ات رسیده‌ای و خداوند

ص: ۸۲

لَکَ کُلَّ حَاجَتِکَ؟ قَالَ: لا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا رَمَیْتَ الْجِمَارَ نَوَیْتَ أَنَّکَ رَمَیْتَ عَدُوَّکَ إِبْلِیسَ وَغَضِبْتَهُ بِتَمَامِ حَجِّکَ النَّفِیسِ؟ قَالَ: لا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا حَلَقْتَ رَأْسَکَ نَوَیْتَ أَنَّکَ تَطَهَّرْتَ مِنَ الْأَدْنَاسِ، وَمِنْ تَبِعَةِ بَنِی آدَمَ، وَخَرَجْتَ مِنَ الذُّنُوبِ کَمَا وَلَدَتْکَ أُمُّکَ؟

قَالَ: لا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا صَلَّیْتَ فِی مَسْجِدِ الْخَیْفِ نَوَیْتَ أَنَّکَ لا تَخَافُ إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَذَنْبَکَ، وَلا تَرْجُو إِلَّا رَحْمَةَ اللَّهِ تَعَالَی؟ قَالَ: لا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا ذَبَحْتَ هَدْیَکَ نَوَیْتَ أَنَّکَ ذَبَحْتَ حَنْجَرَةَ الطَّمَعِ بِمَا تَمَسَّکْتَ بِهِ مِنْ حَقِیقَةِ الْوَرَعِ، وَأَنَّکَ اتَّبَعْتَ سُنَّةَ إِبْرَاهِیمَ علیه السلام بِذَبْحِ وَلَدِهِ، وَثَمَرَةِ فُؤَادِهِ وَرَیْحَانِ قَلْبِهِ، وَحَاجَّهُ سُنَّتَهُ لِمَنْ بَعْدَهُ، وَقَرَّبَهُ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی لِمَنْ خَلْفَهُ؟ قَالَ: لا، قَالَ: فَعِنْدَ مَا رَجَعْتَ إِلَی مَکَّةَ وَ طُفْتَ طَوَافَ الْإِفَاضَةِ نَوَیْتَ أَنَّکَ أَفَضْتَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَی، وَرَجَعْتَ إِلَی طَاعَتِهِ، وَتَمَسَّکْتَ بِوُدِّهِ، وَأَدَّیْتَ فَرَائِضَهُ، وَتَقَرَّبْتَ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی؟ قَالَ: لا، قَالَ: لَهُ زَیْنُ الْعَابِدِینَ علیه السلام فَمَا وَصَلْتَ مِنًی وَ لا رَمَیْتَ الْجِمَارَ، وَلا حَلَقْتَ رَأْسَکَ، وَلا أَدَّیْتَ نُسُکَکَ، وَلا صَلَّیْتَ فِی مَسْجِدِ الْخَیْفِ، وَلا طُفْتَ طَوَافَ الْإِفَاضَةِ، وَلا تَقَرَّبْتَ. ارْجِعْ فَإِنَّکَ لَمْ تَحُجَّ.

ص: ۸۳

همه حاجت‌هایت را برآورده است؟ گفت: نه.

امام فرمود: وقتی سنگریزه به جمرات زدی، آیا نیّت کردی که دشمنت ابلیس را رمی کرده‌ای؟ و با تمامی حج گرانبهایت، او را به خشم آورده‌ای؟ گفت: نه.

امام فرمود: وقتی سرت را تراشیدی، آیا نیّت کردی که از آلودگی‌ها و از گناهان بنی‌آدم پاک شده‌ای و از گناهانت بیرون آمدی همچون روزی که از مادر زاده شدی؟ گفت: نه.

امام فرمود: وقتی در مسجد خیف نماز خواندی، نیّت کردی که جز از خدای متعال و گناهت نترسی و جز به رحمت خدا امیدوار نباشی؟ گفت: نه.

امام فرمود: آنگاه که قربانی‌ات را سربریدی، آیا نیّت کردی که با تمسک به حقیقتِ ورع و پرهیزکاری گلوی طمع را ببری و از ابراهیم علیه السلام، که فرزندش و میوه دلش و گُل قلبش را به قربانگاه آورد و آن را سنّتی برای آیندگان و وسیله‌ای برای تقرّب به خداوند برای نسل‌های بعد قرار داد، پیروی کنی؟ گفت: نه.

امام فرمود: چون به مکّه بازگشتی و «طواف افاضه» کردی، آیا نیّت کردی که از رحمت خدا کوچ کرده به طاعت او بازگردی و به دوستی او چنگ زده و واجبات الهی را ادا کرده‌ای و به خدا نزدیک شده‌ای؟ گفت: نه.

امام فرمود: پس نه به منا رسیده‌ای، نه سنگریزه پرتاب کرده‌ای، نه سرت را تراشیده‌ای، نه اعمال حجّ خود را انجام داده‌ای، نه در مسجد خیف نماز خوانده‌ای، نه «طوافِ کوچ» به‌جاآورده‌ای ونه‌به‌قرب خدا رسیده‌ای!

برگرد! زیرا تو حجّ بجا نیاورده‌ای!

ص: ۸۴

فَطَفِقَ الشِّبْلِیُّ یَبْکِی عَلَی ما فَرَّطَهُ فِی حَجِّهِ، وَما زَالَ یَتَعَلَّمُ حَتَّی حَجَّ مِنْ قابِلٍ بِمَعْرِفَهٍ وَیَقینٍ. (۱)

سپس شبلی سخت به گریه افتاد و از اینکه نتوانسته حجّ را آنگونه که هست بشناسد و مناسک حج را عارفانه انجام دهد از شدّت ناراحتی به خود پیچید و از آن پس به دنبال فراگیری اسرار و معارف حج بود تا بتواند حج سال بعد را از روی شناخت و یقین به جای آورد.

ختم قرآن

قَالَ عَلِیُّ بْنُ الْحُسَیْنِ علیه السلام:

تَسْبِیحَهٌ بِمَکَّهَ أَفْضَلُ مِنْ خَرَاجِ الْعِرَاقَیْنِ یُنْفَقُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ، وَ قَالَ: مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ بِمَکَّهَ لَمْ یَمُتْ حَتَّی یَرَی رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَ یَرَی مَنْزِلَهُ فِی الْجَنَّهِ. (۲)

امام سجّاد علیه السلام فرمود:

ثواب سبحان اللَّه گفتن در مکّه بالاتر از انفاق

۱- مستدرک الوسائل: ۱۰/ ۱۶۶

۲- تهذیب الأحکام: ۵/ ۴۶۸/ ۱۶۴۰

ص: ۸۵

مالیات عراقین در راه خداست، و نیز فرمود: هرکس در مکّه قرآن را ختم کند، نمی‌میرد مگر آنکه رسول خدا صلی الله علیه و آله را می‌بیند، و جایگاه خویش را در بهشت مشاهده نماید.

وداع با کعبه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ مَکَّةَ وَ تَأْتِیَ أَهْلَکَ فَوَدِّعِ الْبَیْتَ وَ طُفْ بِالْبَیْتِ أُسْبُوعاً. (۱)

معاویة بن عمّار گوید:

امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگامی که خواستی از مکّه خارج شوی و به سوی خانواده‌ات برگردی، پس با کعبه وداع کرده و هفت بار گرد کعبه طواف کن ....

نشانه قبولی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

آیَةُ قَبُولِ الْحَجِّ تَرْکُ مَا کَانَ عَلَیْهِ الْعَبْدُ مُقِیماً مِنَ الذُّنُوبِ. (۲)

۱- کافی: ۴/ ۵۳۰/ ۱

۲- مستدرک الوسائل: ۱۰/ ۱۶۵

ص: ۸۶

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

نشانه قبولی حج آن است که گناهانی را که قبلًا انجام می‌داده، ترک کند.

نورانیّت حج

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

الْحَاجُّ لا یَزَالُ عَلَیْهِ نُورُ الْحَجِّ مَا لَمْ یُلِمَّ بِذَنْبٍ. (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

حج‌گزار تا زمانی که به گناه آلوده نشده نور حج را پیوسته دارا خواهد بود.

نیّت بازگشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَنْ أرَادَ الدُّنْیا وَ الْآخِرَةَ فَلْیَؤُمَّ هَذَا الْبَیْتَ، وَ مَنْ رَجَعَ مِنْ مَکَّةَ وَ هُوَ یَنْوِی الْحَجَّ مِنْ قَابِلٍ زِیدَ فِی عُمُرِهِ. (۲)

۱- کافی: ۴/ ۲۵۵/ ۱۱

۲- من لا یحضره الفقیه: ۲/ ۱۴۱/ ۶۴

ص: ۸۷

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هرکس دنیا و آخرت می‌خواهد آهنگ زیارت این خانه کند و کسی که از مکّه بازگردد و قصد داشته باشد سال بعد نیز بیاید، عمرش طولانی می‌شود.

کمال حج

قالَ الصّادِقُ علیه السلام:

«اذا حَجَّ احَدُکُمْ فَلْیَخْتِمْ حَجَّهُ بِزِیارَتِنا لِأَنَّ ذلِکَ مِنْ تَمامِ الحَجِّ». (۱)

امام صادق علیه السلام به «اسماعیل بن مهران» فرمود:

هنگامی که یکی از شما حج انجام دادید، باید حجّ خود را با دیدار ما پایان دهید، زیرا این [از شرایط] کامل شدن و تمام شدن حجّ است.»

زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله

قالَ رَسُول اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَنْ حَجَّ فَزارَ قَبْری بَعْدَ مَوْتی کانَ کَمَنْ

۱- علل الشرایع: ۴۵۹/ ۱

ص: ۸۸

زارَنی فی حَیاتِی. (۱)

رسول خـدا صـلی الله علیه و آله فرمود: کسـی که حـج گزارد و پس از مرگ من به زیارت قبر من بیایـد،ماننـد آن است که مرا در حال زنده بودن زیارت کرده است.

حج همراه با پیامبر

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ زِیَارَهَ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله تَعْدِلُ حَجَّهً مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله مَبْرُورَهً. (۲)

امام باقر علیه السلام فرمود:

همانا زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله برابر با یک حج مقبول همراه با آن حضرت است.

زیارت عاشقانه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَنْ جاءَنی زائِراً لایَعْمَلُهُ حاجَهً الَّا زِیارَتی، کانَ حَقّاً عَلَیَّ انْ اکُونَ لَهُ شَفیعاً یَوْمَ الْقِیامَهِ. (۳)

۱- معجم الاوسط طبرانی: ۳/ ۳۵۱/ ۳۳۷۶

۲- وسائل الشیعه: ۱۴/ ۳۳۵- کامل الزیارات: ۴۷

۳- معجم الکبیر طبرانی: ۱۲/ ۲۲۵/ ۱۳۱۴۹

ص: ۸۹

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هرکس به زیارت من بیاید، و کاری جز زیارت من نداشته باشد، سزاست که من او را روز قیامت شفاعت کنم.

مأموریت فرشتگان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

خَلَقَ اللَّهُ تَعالی لی مَلَکَیْنِ یَرُدّانِ السَّلامَ عَلی مَنْ سَلَّمَ عَلَیَّ مِنْ شَرْقِ البِلادِ وَ غَرْبِها، الَّا مَنْ سَلَّمَ عَلَیَّ فی داری فَانی ارُدُّ عَلَیْهِ السَّلامَ بِنَفْسی. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

خداوند تعالی برای من دو فرشته خلق فرموده که هرکس از شرق و غرب بر من سلام کند و درود فرستد، پاسخ آنان را می‌دهند. مگر کسی که در خانه من، به من سلام دهد که خود، جواب سلام او را می‌دهم.

نماز در مسجد النبی صلی الله علیه و آله

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

صَلاةٌ فِی مَسْجِدِی هَذَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ عَشَرَةَ آلافِ صَلاةٍ فِی غَیْرِهِ مِنَ الْمَسَاجِدِ

۱- کنز العمال: ۱۲/ ۲۵۶/ ۳۴۹۲۹.

ص: ۹۰

إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ فَإِنَّ الصَّلاةَ فِيهِ تَعْدِلُ مِائَةَ أَلْفِ صَلاةٍ. (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

نماز در مسجد من برابر است با ده هزار نماز در مساجد دیگر جز مسجدالحرام، که نماز در آن یک‌صد هزار رکعت ثواب دارد.

باغ بهشتی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

مَا بَيْنَ قَبْرِی وَ مِنْبَرِی رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، وَ مِنْبَرِی عَلَى تُرْعَةٍ مِنْ تُرَعِ الْجَنَّةِ. (۲)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

میان قبر من و منبر من باغی از باغ‌های بهشت است و منبر من بر دریچه‌ای از دریچه‌های بهشت است.

سلام بر فاطمه

یز ید بن عبدالملک از پدرش شنیده که جدّ او گفته است:

بر حضرت فاطمه زهرا علیها السلام وارد شدم. آن حضرت بر

۱- کافی: ۴/ ۵۵۶/ ۱۱- ثواب الاعمال: ۵۰/ ۱

۲- کافی: ۴/ ۵۵۴/ ۳

ص: ۹۱

من سلام کرد، سپس فرمود:

چه چیزی سبب شده به اینجا بیایی؟

عرض کردم: درخواست برکت.

قَالَتْ: أَخْبَرَنِی أَبِی وَ هُوَ ذَا هُوَ أَنَّهُ مَنْ سَلَّمَ عَلَیْهِ وَعَلَیَّ ثَلاثَهَ أَیَّامٍ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّهَ.

فاطمه علیها السلام فرمود: پدرم به من خبر داد که هر کس بر او و بر من سه روز سلام دهد، خداوند بهشت را بر او واجب گرداند.

قُلْتُ لَهَا: فِی حَیَاتِهِ وَ حَیَاتِکِ قَالَتْ نَعَمْ وَ بَعْدَ مَوْتِنَا. (۱)

از آن حضرت پرسیدم: در حیات ایشان و شما؟

پاسخ فرمود:

آری و پس از مرگ ما.

سلام بر امامان

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ علیه السلام، وَ نَظَرَ النَّاسَ فِی الطَّوَافِ قَالَ:

أُمِرُوا أَنْ یَطُوفُوا بِهَذَا ثُمَّ یَأْتُونَا

۱- تهذیب الاحکام: ۶/ ۹/ ۱۸

ص: ۹۲

فَیُعَرِّفُونَا مَوَدَّتَهُمْ ثُمَّ یَعْرِضُوا عَلَیْنَا نَصْرَهُمْ». (۱)

«امام باقر علیه السلام در حالی که مردم را در حال طواف می‌نگریست فرمود:

به آنان فرمان داده شده تا در اینجا [و گرد کعبه] طواف کنند، سپس نزد ما آمده، دوستی و محبّتْ و نیز نصرت و یاری خود را به ما اظهار و عرضه نمایند.»

سلام بر شهیدان

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

إِنَّ فَاطِمَهَٔ علیها السلام کَانَتْ تَأْتِی قُبُورَ الشُّهَدَاءِ فِی کُلِّ غَدَاهِٔ سَبْتٍ فَتَأْتِی قَبْرَ حَمْزَهَٔ وَ تَتَرَحَّمُ عَلَیْهِ وَ تَسْتَغْفِرُ لَهُ. (۲)

امام صادق علیه السلام فرمود:

حضرت فاطمه علیها السلام هر صبح شنبه به زیارت قبر حمزه می‌آمد و برای او طلب رحمت و آمرزش می‌کرد.

۱- مستدرک‌الوسائل: ۱۰/ ۱۸۹

۲- تهذیب الاحکام: ۱/ ۴۶۵/ ۱۶۸

ص: ۹۳

زیارت امامان

قالَ الرّضا علیه السلام:

انَّ لِکُلِّ امام عَهْداً فی عُنُقِ اولِیائِهِ وَشِیعَتِهِ وَانَّ مِنْ تَمامِ الوَفاءِ بالعَهْدِ وَحُسْنِ الأداءِ زِیارَةُ قُبُورِهِمْ فَمَنْ زارَهُم رَغْبَةً فی زیارَتِهِمْ وتَصْدیقاً بِما رَغبوا فیهِ کانَ أَئِمَّتُهُم شُفَعائَهُمْ یَوْمَ القِیامَةِ! (۱)

امام رضا علیه السلام فرمود:

برای هر امامی به گردن دوستان و پیروانش تعهّدی است، که وفای کامل به آن عهد، زیارت قبور آنها است، پس هر کس از روی عشق و علاقه، و با پذیرش آنچه آنان در پی آن بودند، قبور آنان را زیارت کند، پیشوایانشان نیز روز قیامت آنها را شفاعت می‌کنند.

نماز در قبا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله:

الصَّلاةُ فی مَسْجِدِ قُباءَ کَعُمْرَةٍ. (۲)

۱- کافی: ۴/ ۵۶۷

۲- سنن ترمذی: ۲/ ۱۴۵/ ۳۲۴.

ص: ۹۴

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

نماز در مسجد قباء مانند انجام عمره است [پاداش عمره دارد].

رفتار با مسلمانان دیگر کشورها

زَیْدٌ الشَّحَّامُ عَنِ الصّادِقِ علیه السلام، أَنَّهُ قَالَ:

«یَا زَیْدُ خَالِقُوا النَّاسَ بِأَخْلاقِهِمْ صَلُّوا فِی مَسَاجِدِهِمْ وَ عُودُوا مَرْضَاهُمْ وَ اشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ وَ إِن اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَكُونُوا الْأَئِمَّةَ وَ الْمُؤَذِّنِینَ فَافْعَلُوا فَإِنَّكُمْ إِذَا فَعَلْتُمْ ذَلِكَ قَالُوا هَؤُلاءِ الْجَعْفَرِیَّةُ رَحِمَ اللَّهُ جَعْفَراً مَا كَانَ أَحْسَنَ مَا یُؤَدِّبُ أَصْحَابَهُ وَ إِذَا تَرَكْتُمْ ذَلِكَ قَالُوا هَؤُلاءِ الْجَعْفَرِیَّةُ فَعَلَ اللَّهُ بِجَعْفَرٍ مَا كَانَ أَسْوَأَ مَا یُؤَدِّبُ أَصْحَابَهُ». (۱)

«امام صادق علیه السلام فرمود:

ای زید، خود را با اخلاق ایشان تطبیق داده، رفتاری خوب با آنان داشته باشید، در مساجد آنها نماز بگزارید، بیمارانشان را عیادت کنید، در تشییع جنازه آنان حاضر

۱- وافی: ۲/ ۱۸۲- من لا یحضره الفقیه: ۱/ ۳۸۳

ص: ۹۵

شوید، و اگر بتوانید امام جماعت یا مؤذن آنان باشید، چنین کنید، زیرا اگر چنین رفتار کنید گویند: اینها جعفری (و پیروان جعفر بن محمّد علیه السلام) اند، خداوند جعفر را رحمت کند، چه خوب یاران خود راتربیت کرده است. و اگر چنین رفتار نکنید، گویند اینها جعفری هستند خداوند با جعفر چنان کند، یارانش را چه بد تربیت کرده است!!»

استقبال از حاجیان

عَنْ أبِی عبداللَّه علیه السلام قال:

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ:

«كَانَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليهما السلام يَقُولُ: يَا مَعْشَرَ مَنْ لَمْ يَحُجَّ اسْتَبْشِرُوا بِالْحَاجِّ وَ صَافِحُوهُمْ وَعَظِّمُوهُمْ فَإِنَّ ذَلِكَ يَجِبُ عَلَيْكُمْ تُشَارِكُوهُمْ فِي الْأَجْرِ». (۱)

امام صادق علیه السلام فرمود:

علیّ بن حسین- درود خدا بر آن دو باد- پیوسته می‌فرمود:

ای کسانی که به حج نرفته‌اید، به استقبال حاجیان بشتابید و با آنان دست بدهید و آنان را بزرگ بدارید که این بر شما واجب است و در پاداش آنان شریک خواهید شد.»

۱- کافی: ۴/ ۲۶۴/ ۴۸

ص: ۹۶

پاداش کمک به خانواده حاجیان

قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عليه السلام:

مَنْ خَلَفَ حَاجّاً فِي أَهْلِهِ وَ مَالِهِ كَانَ لَهُ كَأَجْرِهِ حَتَّى كَأَنَّهُ يَسْتَلِمُ الْأَحْجَارَ. (۱)

امام زین العابدین علیه السلام فرمود:

کسی که در نبود حاجی، به خانواده و مال او رسیدگی می‌کند، پاداشی همانند او دارد، تا آنجا که گویی سنگ‌های [کعبه] را لمس کرده است.

گوارایتان باد

عَنْ يَحْيَى بْنِ يَسَارٍ قَالَ:

حَجَجْنَا فَمَرَرْنَا بِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فَقَالَ:

«حَاجُّ بَيْتِ اللَّهِ وَ زُوَّارُ قَبْرِ نَبِيِّهِ صلى الله عليه و آله وَ شِيعَةُ آلِ مُحَمَّدٍ هَنِيئاً لَكُمْ». (۲)

یحی بن یسار گوید:

حج گزارده، سپس به امام صادق علیه السلام برخورد کردیم، آن حضرت فرمود:

حاجی خانه خدا و زائر قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و شیعه آل‌محمّد گوارایتان باد.»

۱- محاسن: ۱/ ۱۴۷/ ۲۰۶- وسائل الشیعه: ۱۱/ ۴۳۰

۲- کافی: ۴/ ۵۴۹

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».